Leto LXXV., št. 258 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, torek 10. novembra 1942-XXI Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 6 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir, za inozemstvo 15.20 lir
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO
Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

Potopitev sovražne križarke ob Alžiru

Močen napad na angleško-ameriški konvoj — Učinkovite akcije letalstva na egiptskem bojišču

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil 9. novembra naslednje 897. vojno poročilo:

Sovražni oklopni oddelki so zaman poskušali ovirati premikanje čet osi na umiku vzdolž obalne puščavske ceste v Egiptu.

Neki skupini, ki je bila obkoljena, se je po treh dneh bojev posrečilo doseči glavnino italijansko-nemških sil. Italijanski in nemški letalski oddelki so uspešno podprli akcijo na kopnem in krepko zavrli delovanje sovražnega letalstva. Naši lovci so sestrelili dve britanski letali.

Zaradi bombardiranja v noči med soboto in nedeljo je bilo med civilnim prebivalstvom v Genovi ugotovljenih 23 smrtnih žrtev in 88 ranjenih. Med tem napadom je sovražnik zanesljivo izgubil 5 letal.

Eno sovražno letalo je v plamenih treščilo na ozemlje pri Cammarata (Agrigento); dva člana posadke sta bila ubita, tretji pa je bil zajet.

Letala in podmornice osi so napadla veliki anglo-ameriški konvoj, ki je operiral ob alžirski obali. Zadetih je bilo več vojnih edinic, ena križarka pa zanesljivo potopljena. Več parnikov je bilo zadetih.

Vzorno italijansko-nemško bratstvo v orožju

Berlin, 9. nov. s. »Berliner Zeitung am Mittag« omenja v posebnem članku odlično bratstvo v orožju med italijanskimi in nemškimi četami na egiptskem bojišču. Potem ko so zasedle nove obrambne postojanke, zasledujejo sedaj taktiko, da povzročajo sovražniku čim hujše izgube, pri čemer skušajo razbiti njegove sile, tako da bi mu povzročile težave v oskrbi in prevozu. V tej svoji taktiki so se Italijani in Nemci izkazali prave mojstre že v vseh prejšnjih puščavskih bitkah. Tudi to pot se Italijani in Nemci bore ramo ob rami. Zato nemški narod mirno — prav tako mirno kakor italijanski narod — pričakuje izid hudih borb bližnjih dni v zavesti, da se bodo italijanske in nemške čete borile z največjim junaštvom, da izvrše zaupano jim nalogo.

Sovražniki morajo priznavati hrabrost italijanskih divizij

Rim, 9. nov. s. Vsi novinarski in radiofonski angleški in ameriški poročevalci v Kairu so bili prisiljeni pokloniti se hrabrosti italijanskih pehotnih divizij, zaposlenih v borbi v južnem odseku bojišča pri El Alameinu na začetku bitke, ki je še vedno v teku. Kakor je znano, se te divizije niso niti za korak umaknile v prvih dneh napada in ko se je bolj proti severu začel umik na nove postojanke, so ti naši oddelki še dolgo in prav do kraja ohranili svoje postojaike navzlic ponovnim sovražnim napadom.

Agencija Reuter je snoči sporočila iz Kaira: V naših napadih na jugu smo naleteli na močan odpor italijanskih divizij, zlasti divizije Folgore. Dne 9. novembra pa je poročevalec Roland potrdil, da se »italijanske pehotne divizije bore zelo dobro«. Podobno je sporočil iz Kaira tudi poročevalec Associated Company Headherington, ki je zabeležil: Italijani so se zelo dobro borili, zlasti divizija Folgore, ki je vztrajala preko vseh mogočih nad.

Močna protiletalska obramba v Genovi

Rim, 9. nov. s. Angleško letalsko ministrstvo priznava izgubo 5 letal ki jih je ob priliki zadnjega napada na Genovo sestrelilo protiletalsko topništvo. Ostanke dveh letal so našli ob obali. Med letalci je bilo mogoče ugotoviti tudi nekega novozelandskega pilota. Ostala letala so strmoglavila v morje. Agencija Reuter je razširila iz Londona vest, da je neki pilot, ki se je v petek ponoči udeležil napada na Genovo, dejal med drugim: Protiletalski odpor v Genovi je bil to pot večji kaor tedaj, ko sem bil tam zadnjič, 2. septembra.

Izgube v oktobru

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil poroča:

Izgube v mesecu oktobru in one, ki niso bile zaznamovane v prejšnjih seznamih, a o katerih pa so prispeli do 31. oktobra t. l. predpisani dokumenti z imenskimi označbami, so naslednje:

Vojska in prostovoljna Milica: v Egiptu mrtvih 560, ranjenih 447, pogrešanih 317; Rusija (13. seznam): mrtvih 277, ranjenih 692, pogrešanih 103; Balkan: mrtvih 388, ranjenih 466, pogrešanih 168.

Mornarica: mrtvih 56, ranjenih 118, pogrešanih 246.

Letalstvo: mrtvih 70, ranjenih 44, pogrešanih 39.

Seznam padlih bo objavljen v posebnem današnjem dodatku lista »Le Forze Armate«. **Slavnim borcem in njihovim družinam izrekamo ob tej priliki trajno hvaležnost Domovine.**

Junaško in važno delo Kr. letalstva

Torpedno letalo potopilo sovražno križarko

Operacijsko področje, 9. nov. s. V zvezi z obvestili o živahnem pomorskem premikanju v vodah Gibraltarja so oddelki strateškega izvidništva Kr. letalstva razširili svoje delovanje tudi v smeri britanske trdnjave. Letala so nadzirala zbiranje čet, ki jih je sovražnik vršil v luki.

Dne 6. novembra t. l. so naša letala opazila, da je večina sovražnih sil zapustila Gibraltar v smeri proti Sredozemlju. Letala so pri tem označila sestavo konvoja, smer in hitrost sovražne formacije. Prve ugotovitve Kr. letalstva, ki je zgledno sodelovalo z nemškim letalstvom, so bile izvršene v zelo slabih vremenskih razmerah, ker je bila skrajna zapadna zona Sredozemlja pokrita z gosto meglo, in so se morali zaradi tega izvidniški oddelki spustiti v najbližjo bližino ladij, pri čemer so naleteli na zelo krepko protiletalsko obrambo. Navzlic temu so mogle posadke letal prinesti s svojih poletov važne podatke o ciljih sovražnih oboroženih sil.

Naslednjega dne (7. novembra) se je izvidniško delovanje še povečalo in pospešilo ter je omogočilo nadaljnje ugotovitve o premikanju angleško-ameriškega konvoja V nasprotju s prejšnjimi poskusi predora skozi Sicilsko ožino, to pot konvoj ni plul v strnjeni formaciji, temveč v posameznih oddelkih, ki so se prav počasi pomikali naprej v spremstvu ameriških štirimotornih bombnikov in britanskih lovcev, ki so se dvigali z nosilke letal. Naša izvidniška letala so nadzirala razne sestavne dele sovražne pomorske formacije in zasledovala njih gibanje v bližini alžirske obale.

Od zore do mraka 8. novembra t. l. je vedno živahnejše izvidniško delovanje naših letal omogočilo ugotoviti obseg sovražnih operacij vzdolž sredozemske obale Francoske Severne Afrike in je lahko poročalo sproti o položaju, kakor se je razvijal. Ponosno delovanje naših posadk, ki so se neumorno trudile v svojem izvidniškem poslu, ko so v izredno težkih razmerah izvršile veliko število poletov, je omogočilo našim poveljništvom ugotoviti vse koristne elemente za naš poznejši nastop.

Do posega našega letalstva je prišlo, ko so sovražne ladje prišle v akcijski radij naših bojnih letal. Proti večeru 8. novembra t. l. so oddelki naših torpednih letal v družbi z nemškimi bombniki odleteli z naših oporišč in ponoči dosegli Alžir, kjer so se takoj spustili v napad proti številnim parnikom, ki so bili zasidrani v luki v spremstvu sovražnih vojnih ladij. Navzlic siloviti protiletalski akciji in poskusu sovražnika, da bi skril svoje formacije z umetno meglo, so naša letala odlično izvedla napad in mogla opaziti velike požare na raznih pomorskih edinicah.

Zjutraj 9. novembra t. l. smo našli in rešili posadko nekega našega torpednega letala, ki je moralo pristati. Posadka je poročala, da je zadela neko sovražno križarko in da je videla, kako se je ladja potapljala. Nadaljnjo škodo so naša letala povzročila med tem napadom tudi na drugih edinicah, vendar pa ni bilo mogoče ugotoviti obsega te škode, ker je bil pogled zastrt. Tudi nemško letalstvo je uspešno sodelovalo pri operacijah z napadi v nizkem poletu in strmoglavnimi napadi, ki jih je ponovno izvršilo ponoči.

Vedno močnejša strnjenost Indijcev

Uporniški pokret postaja od dne do dne srditejši

Bangkok, 9. nov. s. Vesti, ki prihajajo iz Indije, beležijo demonstracije in incidente v raznih krajih. Uporniški pokret se ne le bliža koncu, temveč postaja celo od dne do dne srditejši. Aretacije, ostre [illegible] deportacije v koncentracijska taborišča in kolektivna kaznovanja niti najmanj ne vplivajo na Indijce. Vsi prejšnji nesporazumi so odstranjeni. Odpor proti tujcu, ki je zasedel in izkorišča deželo, je povezal indijsko ljudstvo v en sam čudovit blok.

Policiji se doslej ni posrečilo odkriti niti enega izmed članov vodilnega sveta pokreta, ki daje navodila raznim središčem po posebnih zaupnikih, pri čemer se pogosto poslužuje tudi tajnih radijskih postaj. Razpisi visokih nagrad in grožnje niso v tem pogledu Britancem prav nič pomagale. Niti enega Indijanca niso našli, ki bi bil pripravljen izdati rodoljube, ki so prevzeli vodstvo namesto aretiranih članov kongresa, ki vodijo indijski narod v borbi proti tujcu.

V noči od sobote na nedeljo je oddelek indijskih prostovoljcev po krajši borbi z britansko stražo vdrl v zapore v Karači in osvobodil nekaj rodoljubov, ki so bili tam zaprti pod obtožbo, da so hujskali prebivalstvo, da ne bi plačalo kolektivne globe, naložene mestu. Ko so nato prispela ojačenje, so našla britanske vojake zaprte v celicah, v katerih so bili prej zaprti Indijci. Poskus, da bi se spet otvorila velika tvornica v Kalkuti, kjer se proizvaja vojno gradivo, je dovedel do krvavega incidenta, v katerem sta bila umorjena dva indijska delavca, trije policaji pa težko ranjeni.

Tudi v Bombayu je prišlo do demonstracij. Demonstranti so razbili šipe nekaterih trgovin, kjer so prodajali blago angleškega izvora, a so se morali umakniti, ko je nastopila policija in izvršila številne aretacije. V angleškem delu mesta sta se razpočili dve bombi, od katerih je ena prekucnila in hudo poškodovala neki avtomobil, v katerem sta sedela dva višja angleška oficirja, ki sta oba ranjena. V Ahmedabadu je bilo pognano v zrak skladišče streliva in je bilo pri tem 12 oseb mrtvih in 30 ranjenih.

16 ladij s 103.000 tonami potopljenih

Novi važni uspehi nemških podmornic — Za Afriko določeni vojni material je izginil v vodah Atlantskega oceana

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 9. nov. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje izredno poročilo:

Nemške podmornice so dosegle v borbi proti zavarovanim konvojem in posameznim ladjam nove uspehe. Na severnem Atlantiku, na Karaibskem morju, pri Trinidadu, v Gvinejskem zalivu in na morju pred Kapskim mestom je bilo potopljenih 16 trgovskih ladij s skupno 103.000 br. reg. tonami. Dve nadaljnji ladji sta bili torpedirani in močno poškodovani. Tovor več ladij je bil namenjen za ameriške etape na afriških tleh in je obstojal iz delov letal, municije in drugih vojnih potrebščin.

V enem tednu potopljenih nad 350.000 ton

Berlin, 9. nov. s. Tukajšnji vojaški krogi naglašajo, da so nemške podmornice od 1. do 7. novembra potopile skupno 54 sovražnih ladij s 344.649 tonami. Ako se pri-štejeta še dve ladji, ki so jih nemški letalci potopili med Severnim rtom in Spitzbergi, znaša potopljena količina 357.649 ton Razen tega so bile v istem času poškodovane štiri ladje, en rušilec in ena korveta, letalstvo pa je poškodovalo tri nadaljnje ladje na Severnem ledenem morju. Zaščitne sile nemškega konvoja v Rokavskem prelivu so se v dveh nočeh spopadle v boju z angleškimi brzimi izvidnicami in poškodovale dve izmed teh ladij.

V poletih, ki so jih angleška letala izvršila zadnje tri dni nad zasedenim ozemljem na zapadu in nad severnozapadno Nemčijo, je bilo sestreljenih skupno 16 britanskih letal, dočim so jih na nemški strani izgubili 11.

Funchal, 9. nov. s. Ribiška ladja »Il Hademadera« je našla blizu neke zapuščene skale 7 rešencev z nekega angleškega parnika, ki ga je torpedirala osna podmornica. Eden izmed rešencev je umrl takoj po rešitvi, drugi pa so bili sprejeti v mestno bolnico.

Prodiranje na Kavkazu

Zavzete sovražne postojanke pri Tuapseju — Italijanske čete porazile rdeče oddelke ob Donu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 9. nov. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na področju pri Tuapseju so vrgle nemške in rumunske čete v krajevnem napadu sovražnika z njegovih postojank. Sovražna bojna edinica je bila v ogorčenih borbah obkoljena in uničena. Na drugem kraju je bilo zavzeto močno sovražno oporišče.

Vzhodno od Alagira je lastni napad po obvladanju sovražnega odpora pridobil nadalje na prostoru.

Na fronti od dolnjem Donu so nemške in rumunske letalske sile nadalje napadale poljske postojanke in zaledniška sovražne vojske. Italijanske čete so preprečile poskus prekoračenja reke.

V srednjem odseku fronte so bile sovjetske oskrbovalne železnice z letalskimi napadi ponovno prekinjene.

V bojih proti plovbi za oskrbovanje Petrograda so bile na Ladoškem jezeru potopljene z bombami tri ladje.

Pri Marsa Matruhu so nemški bojni letalci uničili več angleških oklopnih vozil in razpršili avtomobilske kolone. Nemški oddelek pod poveljstvom generalnega majorja Ramkeja, ki je bil začasno odrezan, je prizadel sovražniku v tridnevnih bojih velike izgube, zaplenil več sovražnih vozil, jih nato uporabil zase in vzpostavil zopet stik z glavnino vojske.

Ameriške in angleške edinice vojne mornarice in ladje za prevažanje čet so bile od 6. novembra dalje v vodovju severno od Alžira podnevi in ponoči ponovno napadene od nemških in italijanskih letal. Po dosedanjih podatkih je bilo z bombnimi zadetki hudo poškodovanih 6 vojnih ladij in 4 trgovske ladje. Nemška podmornica je v zapadnem Sredozemlju s torpedom zadela angleško križarko razreda »Leander«.

Ob obali Rokavskega preliva so lovska letala včeraj brez lastne izgube sestrelila v sovražnem letalskem oddelku, sestavljenem iz različnih letal, 12 aparatov, med njimi dva štirimotorna bombnika. 7 nadaljnjih letal je izgubil sovražnik pri posameznih motilnih poletih nad morjem ob Franciji in nad Nemškim zalivom.

Uspešne akcije nemškega letalstva

Berlin, 9. nov. s. DNB doznava, da so nemška bojna letala bombardirala in potopila na Ladoškem jezeru dve veliki sovjetski prevozni ladji, štiri nadaljnje pa poškodovala. Druga bojna letala so napadla neko industrijsko podjetje vojške važnosti pri Schlüsselburgu. Lovska letala so v bojih sestrelila tri sovjetska letala.

Na odseku pri Stalingradu so nemška bojna letala uspešno bombardirala topniške postojanke vzhodno od Volge. Rumunska in nemška bojna letala pa so napadla oskrbovalni promet rdečih, vzhodno in južno od Stalingrada. V zračnih spopadih so nemški lovci sestrelili 7 sovjetskih letal.

Mussolinijev genij je dal italijanskemu narodu ideale in vero

Rumunski novinarji opisujejo svoje vtise iz Italije

Bukarešta, 8. nov. s. List »Porunca Vreme« objavlja nadaljevanje članka Prudenia o temi: »Italija v vojni«. Pisec ugotavlja, da se Italijani neprestano bore že polnih 20 let. Najprej so morali poraziti notranje sovražnike, nato pa osvojiti imperij in končno so morali poseči še v vojno v Španiji, da bi se borili proti razširjajočemu se boljševizmu. Sedaj je Italija v tretjem letu svetovne vojne. Čeprav so nekatere omejitve na polju prehrane, jih Italijani prenašajo z moško odločnostjo in v skladu s strogo disciplino, ki se ji prostovoljno podvržejo. Prav gotovo ne bi mogel vsak narod živeti 20 let v tolikšni idealni in materialni napetosti, Italijani pa so v tem pogledu uspeli, kajti Fašizem sam pomeni stalno vzpenjanje in dinamiko.

Neki drugi rumunski devnik, »Diata«, objavlja danes zanimiv članek Sbarcee, ki je prvi v verigi člankov, posvečenih Italiji ob 20-letnici revolucije. Sbarcea pripominja predvsem, da onih 30 milijard lir, ki jih je Fašizem investiral v javnih delih, osvetljujejo ne le dinamiko režima, temveč tudi odlične konstruktivne sposobnosti italijanskega naroda. Pisec nadalje navaja velik napredek, ki ga je Italija dosegla v zadnjem 20-letju in trdi, da je mogel Fašizem doseči tolikšne in tako velike zmage le zaradi svojega realizma v politiki, ki se združuje z najglobljim človečanskim čutom v socialni politiki. Fašizem je bil na začetku samo junaška manjšina, a danes se istoveti s samim narodom. Skratka, Mussolinijev genij je znal dati italijanskemu narodu ideale in vero.

Nemški in francoski veleposlanik v Parizu o položaju v francoski Severni Afriki

Pariz, 9. nov. s. Minister nemškega poslaništva in veleposlanik de Brinon sta povabila včeraj zvečer k sebi italijanske in nemške novinarje ter novinarje drugih sil Trojnega pakta ter jim podala nekaj izjav o angleško-ameriškem izkrcanju v francoski Severni Afriki. Vojaške vesti je minister Rahm takole prikazal: V noči na 8. novembra je iz Gibraltarja odplul proti obali Severne Afrike velik konvoj. Okoli 4. ure zjutraj so bila izvršena izkrcanja vzhodno in zapadno od Orana, pri Alzenu v bližini Alžira pri rtu Matiteuca in Safiu v Maroku. Poskusi izkrcanja v lukah Alžir in Oran so se izjalovili z izgubami za napadalce, ki so med drugim pri Alžiru utrpeli izgubo dveh torpedovk. Domneva se, da je konvoj prepeljal dve do tri divizije moštva. Istočasno je poveljnik posadke v Casablanci Bethouard poskušal nahujskati francoske čete k uporu, a admiral Michael ga je dal takoj aretirati. Samo en bataljon se še upira. General Nogues je sporočil, da je v Rabatu položaj miren.

Veleposlanik De Brinon je nato govoril v imenu francoske vlade. Omenil je odgovor maršala Petaina na žaljivo poslanico predsednika Roosevelta ter sklepe francoske vlade, ki se je ob 18. uri sestala v Vichyju. Dejal je, da je sedanji trenutek odločilnega pomena za zgodovino Evrope in da se bo Francija branila z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Pripomnil je, da so francoska sredstva sicer skromna, da pa bo Francija sprejela pomoč, ki bi jo bili drugi pripravljeni nuditi. De Brinon je nadalje dejal, da so francoske pomorske edinice v Severni Afriki takoj posegle v borbo. Sovražnik je utrpel nekaj izgub. Tudi oklopnica »Jean Barth« je bila zadeta. Omenjajoč diplomatski položaj in prekinitev odnosov med Francijo in Zedinjenimi državami, je potrdil, da je predsednik Laval že dal navodila, da preneha takoj delovanje ameriških konzulov v Severni francoski Afriki. Darlan je v Alžiru, general Weygand pa v Vichyju.

Manifestacija „Portugalske legije“ v Lizboni

Lizbona, 9. nov. s. Danes se je tu vršila parada članov »Portugalske legije« pred 2500 zelenimi srajcami. Uradni govornik je v svojem govoru povedal med drugim, da je domovina, kakor nekoč, ko so padali stolpi Alcazarja, spet v nevarnosti, z njo pa tudi vse vrednote človeštva in civilizacije. Govornik je ostro nastopil proti zločincem brez vesti, ki so plačani od tujca in ki hočejo uničiti portugalsko duhovno edinost in red ter s tem kompromitariti usodo naroda. Nato je še dodal: Dogodki zadnjih dni so nam pokazali, kako daleč sega delovanje teh ljudi pri odstranjevanju delovnih sil od izvrševanja njihove dolžnosti. Legionarji so nato defilirali po mestu ob vzklikih prebivalstva.

Življenjska sila Italije

Köln, 9. nov. s. »Westdeutscher Beobachter« objavlja statistične podatke o italijanskem štetju z dne 1. septembra t. l., ki kažejo, da ima Italija 45.575.000 prebivalcev ter ugotavlja v tej zvezi stalno naraščanje italijanskega prebivalstva. Prirastek prebivalstva je v zadnjih 11 letih dosegel letno povprečno 382.000. Tako se Italija v demografskem pogledu nahaja na čelu večine držav na svetu. Prekosila je po številu prebivalstva že Francijo in kmalu bo prekosila tudi Veliko Britanijo. Zato pripada bodočnost Italiji, ki je še mlada in polna življenjskih sil.

Senator prof. Federico Millosevich umrl

Rim, 9. nov. s. V Rimu je umrl senator prof. Federico Millosevich, ki je bil rojen v Benetkah 10. januarja 1875. in je veljal za enega najboljših italijanskih mineralogov. S svojimi publikacijami je veliko doprinesel k raziskovanju mineraloškega sestava Italije. Med prvo svetovno vojno je vodil nekatere mineraloške službe ministrstva za orožje in strelivo. Bil je profesor mineralogije najprej na vseučilišču v Sassariju, potem pa v Rimu ter je za naučne zasluge dobil odlikovanje zlate zvezde. Leta 1935. je bil podpredsednik Kr. nacionalne akademije »Dei lincei«, ko je bila ta akademija priključena Kr. italijanski akademiji, pa je postal član akademskega sveta te akademije. Senator je bil od leta 1928. dalje.

Pariz zahteva: „Vojno Angležem!“

Pariz, 9. nov. s. Vsi listi obširno poročajo o včerajšnjih manifestacijah v Franciji. Glede na posebne razmere je bilo veliko ljudsko zborovanje, ki je bilo napovedano na zimskem dirkališču in na katerem naj bi bil spregovoril Doriot, preloženo, toda popoldne se je e več tisoč Parižanov in članov francoske ljudske stranke ter francoske mladine znašlo na Elizejskih poljih, da bi dalo duška svojemu ogorčenju zaradi novega anglosaškega zločina. Ob vzklikih: »Vojno Angležem!«, »Živel Petain!« in »Živel Doriot!« se je formiral sprevod, ki je od minute do minute naraščal in se zbiral med aplavzi množice, ki se je zbrala ob hodnikih.

Sprevod se je pomikal proti sedežu francoske ljudske stranke. Množica, ki se je pred tem sedežem zbrala, je vzklikala Doriotu, ki se je pokazal na oknu in izjavil med drugim, da bo proti večeru videl zastopnike francoske vlade v Parizu in zastopnike narodov, ki bi mogli pomagati Franciji v borbi. Pred vedno bolj naraščajočo množico je Doriot ugotovil uspeh manifestacije in odgovarjajoč vzkliku »Vojno Angležem!« je dejal: »Zahtevam zelo enostavno stvar, ki mi jo razodeva vaš soglasni vzklik: Vojno Angležem! In ker smo mi francoski revolucionarji praktični ljudje, zahtevamo sredstev, da bi to vojno vodili.« Govornik je nato govoril o potrebi, da se Francozi povežejo s sovražniki boljševizma proti Anglosasom in je še dodal: »Ako bi se že pred dvema letoma prekinili odnosi z Anglijo in sklenila zveza z Nemčijo ter če bi po vstopu Amerike v vojno prekinili odnose s to državo, namesto da bi pustili, da njeni vohuni vohunijo na našem ozemlju, bi bili danes močnejši.« Svojo izjavo pa je takole zaključil: »Ustanovimo imperialno legijo za obrambo Francije in imperija. Mnogo nas je, ki se nismo strašili borbe na zamrznjenih stepah Rusije, pa smo tudi pripravljeni boriti se na vročem puščavskem pesku.«

Vsa odgovornost pada na Zedinjene države

Tokio, 9. nov. s. Agencija Domei poroča, da je japonsko zunanje ministrstvo izjavilo, da v celoti odobrava zadržanje vichyjske vlade nasproti žaljivim akcijam, ki so jih proti Franciji izvršile Zedinjene države. Isto ministrstvo nadalje ugotavlja, da je izgovor, ki se ga je poslužila washingtonska vlada, da bi opravičila svoj napad, brez vsake podlage, kajti moralna in mednarodna odgovornost za vse, kar se dogaja, pada na Zedinjene države in je zato Japonska v tej zadevi popolnoma na strani vichyjske vlade.

Neznano letalo nad Švico

Bern, 9. nov. s. Uradno poročilo, da je preteklo soboto proti 15. letalo neznane narodnosti iz velike višine izstrelilo več strelov iz strojnice proti vasi Arbedo v Tičinskem kantonu in na bližnjo goro. Ostanke izstrelkov so našli na cesti in v zgornjem delu neke hiše. Žrtev ni bilo; škoda neznatna.

Komunistična razdejanja v župniji Stopiče

Uradne ugotovitve zdravnika o strašnem trpinčenju župana Brulca — Kdo so nadaljnje žrtve — Okoli Gaberja je okoli 200 grobov nedolžnih žrtev

Ljubljana, 10. novembra

Konec prejšnjega tedna sta »Slovenec« in »Jutro« obširno poročala o razdejanju komunističnih teroristov v župniji Stopiče pri Novem mestu. Najžalostnejše poglavje v tej tragediji je mučeniška smrt župana Franca Brulca, umor njegovega 16letnega sina Jožeta in drugih posestnikov. Uradne ugotovitve okrajnega zdravnika dr. Korbarja, ki je izvršil obdukcijo izkopanih trupel v navzočnosti prič, dokazujejo kako daleč so se spozabili ljudje, ki so vedno obljubljali nov, boljši svet. Glede pokojnega župana Brulca je zdravnik ugotovil, da je imel:

Na glavi zdrobljene nosne kosti, oči in veke grobo iztrgane, porezano ali posekano zgornjo in spodnjo ustnico, jezik iztrgan ali pri korenu izrezan, ker ni bilo mogoče ugotoviti niti ostankov jezika, odrezano ali odtrgano levo uho. Na desni strani obraza popolnoma zdrobljena spodnja čeljust in lična kost. Na trupu spredaj obširne rdeče podplutbe, deloma ožgana koža in kožni defekti kot posledica silnih udarcev in paljenja z ognjem. Na desni roki manjkajo prvi trije prsti, na levi dva prsta. Nobena teh poškodb ni bila naravnost smrtna, tako da je mogoče z gotovostjo soditi, kar kažejo tudi nekatere poškodbe, da je bil še živ pokopan.

Ob čitanju tega strašnega dokumenta se mora človek vprašati: Ali je res mogoče, da je vse to napravil človek? Takih grozodejstev ne počenjajo niti najhujši sovražniki med seboj. Zmogel jih je docela propadel, moralno skozi in skozi pokvarjen sadist, fizično in psihično bolan nesrečnež, ki bi ga morala vsaka družba v normalnih razmerah zapreti pod najstrožjim nadzorstvom v umobolnico.

Poročila iz stopiške župnije pa odkrivajo še mnoge doslej neobjavljene podrobnosti nesreče, ki je po zaslugi komunističnih teroristov zadela ta prelepi kotiček slovenske zemlje. Seznam žrtev, ki so padle pod teroritično roko, je tako velik in materialna škoda tako pomembna, da spada stopiška župnija gotovo na prva mesta med kraji, ki se je nad njimi znesla teroristična pobesnelost.

Večini pomorjenih župljanov so komunisti sodili v šolskem poslopju v Gaberju, kjer je v okolici tudi največje pokopališče nedolžnih žrtev. Ljudje vedo povedati, da je v okolici Gaberja do 200 grobov. V stopiški župniji so doslej ugotovili naslednje smrtne žrtve:

20letna Marija Kastrevčeva iz Hrušice in 27letna Frančiška Ovničkova iz Pangerčgrma, obe zavedni Slovenki in članici Marijine kongregacije, sta umrli po sedmih dneh nepopisnega trpinčenja. — 18letni Janez Zevnik iz Dolž je bil umorjen, ker je skušal pobegniti od komunistov. — Anton Ravnih iz Vel. Orehka, član fantovske kongregacije, je bil umorjen.

Šofer Anton Ravnih, član katoliških kmečkih mladcev iz Vel. Orehka, je bil umorjen zaradi svojega prepričanja in svojega aktivnega sodelovanja proti komunistom. — Jože Juršič, gasilec iz Novega mesta, zelo dober in pošten fant, je padel, ne da bi bilo mogoče ugotoviti, kaj je napravil komu slabega. — Zaradi svojega protikomunističnega prepričanja sta morala umreti tudi Anton Bele in Jožef Šalehar z Vrhov. Beleta so odpeljali komunisti in ga umorili že v juliju. Za Šaleharja vsi ljudje vedo povedati le najboljše. Bil je zgleden fant, požrtvovalen za vsako dobro stvar.

Jože Ravnih, cerkovnik v Malem Orehku, član zveze katoliških mož in fantov je bil odpeljan 20. julija in nato umorjen. — Žalostna je usoda družine Vidmarjevih iz Št. Jošta. Komunisti so jih obdolžili, češ da se v njihovi hiši shajajo njim sovražni ljudje in so jih napadli. Oče, dva sina in dve hčeri so pravočasno zbežali v Stopiče in si tako rešili življenje. Ujeli pa so teroristi dva Vidmarjeva sina, Antona in Alojzija. Oba sta bila člana fantovske organizacije in v vsem svojem nastopanju vzor poštenih mladeničev. Odpeljali so ju in umorili blizu Podljubnega.

Franc Brulc, posestnik in župan občine Šmihel-Stopiče, bivajoč v Hrušici je bil ugrabljen 12. julija. Tri dni nato so ga komunisti mučili do smrti in mu prizadejali poškodbe, kakor smo jih po ugotovitvah zdravnika opisali že zgoraj. Pred smrtjo so ga za noge vlačili okrog in nato s kamenjem pobili. Bil je vdovec in zapustil je osem otrok. Oropali so ga vsega premoženja. Istega dne so za protikomunistično stvar dali življenje tudi njegov 16letni sin Jože, vzoren fant, poljski delavec Franc Turk, oče šestih otrok iz Zajčjega vrha in samski posestnik Franc Ovniček, prav tako iz Zajčjega vrha. Slednjemu so komunisti očitali, da se je v njegovi hiši preoblekel kaplan, ker so našli na njegovem domu črno obleko. Obleka pa je bila dejansko — bratova, ki je bil tedaj odsoten iz Zajčjega vrha. — Dne 18. julija sta padla Alojzij Kastevc, posestnik iz Hrušice, zaveden Slovenec in poštenjak, član Zveze katoliških mož in fantov. Bil je oče šestih otrok. Komunisti so ga umorili pri gabrskem vodovodu in mu izropali vse premoženje. — Dne 17. julija so odpeljali končno posestnika Matijo Turka, brata univerzitetnega profesorja dr. Josipa Turka. Kaj so mu očitali, ne vemo, ker je bil pokojni dobričina in ni storil nikomur niti trohice žalega. Ubili so ga 18. julija.

Tak je seznam ugotovljenih žrtev terorističnega besa nad nedolžnimi ljudmi, ki so »zakrivili« samo to, da so pošteno in odkritosrčno izpovedovali svoje katoliško prepričanje. Koliko pa je še drugih, do danes ni bilo mogoče niti še ugotoviti. Za njim: kričijo po pravčni kazn in obtožujejo samo preprosti grobovi posejani na gosto okoli Gaberja in drugod v stopiški župniji.

Zaplemba imovine upornikov

in ustanovitev Zavoda za upravljanje in likvidacijo te imovine

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291 in glede na razglas Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino in Poveljnika XI. Armadnega zbora z dne 18. avgusta 1942-XX o zaplembi imovine upornikov, **odreja:**

Člen 1. Premična in nepremična imovina upornikov se zapleni in izroči v last:

1. rodbinam vojakov in drugih državnih uslužbencev ali uslužbencev pomožnih ustanov, ki so padli v bojih ali postali žrtev napadov v Ljubljanski pokrajini;

2. pohabljencem in invalidom navedenih vrst.

Člen 2. Za imovino upornikov se smatra:

1. imovina, ki je last ubitih v bojih, ustreljenih ali po sodnem postopku usmrčenih;

2. imovina, ki je last za orožje sposobnih moških v starosti od vštetega 18. do vštetega 60. leta, pa so te osebe brez opravičenega vzroka odsotne z njihovega rednega bivališča;

3. imovina, ki je last oseb, ki so storile katero izmed naslednjih zločinstev:

a) napad na edinstvo, neodvisnost in neokrnjenost države,

b) napad na varnost države,

c) oborožena vstaja,

d) prevratne družbe,

e) prevratna propaganda ali zagovarjanje prevratnih dejanj,

f) napad na telesno varnost ali osebno svobodo oseb, ki pripadajo oboroženim silam,

g) zločinstva zoper notranjo državno ureditev,

h) napad na javno varnost ali na javni promet.

Člen 3. Proti nasnovateljem, podpirateljem in vobče proti osebam, ki kakor koli dajejo zavetje ali pomoč storilcem katerega izmed kaznivih dejanj iz št. 3 prednjega člena 2., se uporabijo, čeprav gre za bližnje sorodnike, poleg zaplembe imovine iste kazni, ki veljajo za dejanske storilce zadevnih zločinstev.

Člen 4. Zaplemba imovine se razteza tudi na imovino rodbinskih članov upornikov, če bi bil upornik po veljavnih civilnih zakonih zakoniti dedič lastnikov imovine in to v razmerju, v katerem bi bil deležen zakonitega nasledstva.

Člen 5. Predlog za zaplembo morajo vojaška poveljništva (kr. vojska, zbor kr. karabinjerjev, kr. finančna straža, M. V. S. N.) in policijski organi, ki so ugotovili odgovornost oseb, zoper katere je treba postopati, vložiti pri Visokem komisariatu.

Hkrati z vložitvijo predloga morajo oblastva iz prednjega odstavka opraviti sekvester imovine osebe, ki je dala za to povoda, in morajo o tem poročati glede oseb, ki bivajo v mestu Ljubljani Visokemu komisariatu, glede oseb, ki bivajo v ostalem delu Ljubljanske pokrajine pa krajevno pristojnemu okrajnemu komisarju in morajo obenem poskrbeti, da se sekvestrirana imovina takoj izroči.

Če gre za nepremičnine ali za industrijska ali trgovinska podjetja, imenuje za imovino, ki je v mestu Ljubljani, Visoki komisar, glede imovine, ki je na ostalem delu pokrajine pa pristojni okrajni komisar sekvestra z nalogom, da jo upravlja.

Če je imovina osebe, ki je dala povod za ukrep, deloma v mestu Ljubljani, deloma pa v ostalem delu pokrajine, imenuje sekvestra Visoki komisar.

Stroški za sekvestra in upravo obremenjajo sekvestrirano imovino.

Člen 6. Zaplembo premične in nepremične imovine, ki je last upornikov ali njih rodbinskih članov, po prednjih členih odredi z odlokom Visoki komisar.

Ovedbe, ki se nanašajo na predlog za zaplembo, opravi Zavod iz člena 10, ki poskrbi, če se zaplemba odredi, na podstavi tega odloka za prepis lastninske pravice zaplenjene nepremičnine na svoje ime v zemljiških knjigah pristojnega okrajnega sodišča.

Če Visoki komisar ne misli odrediti zaplembe, obvesti o tem zalevnega okrajnega komisarja in sekvestra z ukazom, naj vrne stvari in nepremičnine, ki so pod sekvestrom, prizadetim strankam.

Čl. 7. Odlok o zaplembi se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino in obsega poziv morebitnim imetnikom premičnin po katerem koli naslovu in dolžnikom osebe, na katero se nanaša, naj prijavijo v 30 dneh od objave zavodu iz člena 10 te naredbe stvari, ki jih imajo, in dolgove, katere imajo, s prepovedjo upravičencem alj drugim vrniti stvari ali dolgovani znesek tudi le deloma plačati.

Čl. 8. Kršitelji prijavne obveznosti ali prepovedi iz prednjega člena se kaznujejo, če ni dejanje huje kaznivo, z zaporom do dveh let in v denarju do 10.000 lir. Odredi se tudi zaplemba neprijavljenih stvari, oziroma če se stvari ne vrnejo, plačilo njihove dvojne vrednosti Zavodu iz člena 10. Tudi se odredi dvojno plačilo zneskov, ki so bili nepredpisno plačani in se niso vrnili.

Za sojenje teh kršitev je pristojno Višje vojno sodišče Višjega poveljništva oboroženih sil »Slovenia-Dalmazia«, oddelek v Ljubljani.

Čl. 9. Za terjatve, ki obremenjajo sekvestrirane ali zaplenjene stvari in nepremičnine, ne sme nastati drugim osebam s tem nobena škoda, ako so nastale terjatve pred 18. avgustom 1942-XX. Obstoj takih terjatev se mora prijaviti zavodu iz člena 10. v 30 dneh od objave odloka o zaplembi v Službenem listu.

Čl. 10. Ko se odredi zaplemba, preneha sekvester iz člena 5. in se prenese imovina, hkrati s sekvestrovim poročilom o upravi na »Zavod za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini«, ki se v ta namen ustanavlja.

Čl. 11. Zavod iz prednjega člena je pravna oseba. Upravlja ga svet, ki je sestavljen iz predsednika, katerega imenuje Visoki komisar, in iz drugih štirih članov, katere tudi imenuje Visoki komisar na predlog Poveljništva oboroženih sil Ljubljanske pokrajine, Zveznega tajnika PNF v Ljubljani, inspektorja za pravosodje pri Visokem komisariatu in Pokrajinskega korporacijskega sveta Ljubljanske pokrajine.

Visoki komisar imenuje z odlokom nadzorstveni odbor treh članov, sestavljen iz načelnika računovodstva Visokega komisariata, ki odboru predseduje, iz enega člana, ki ga predlaga zvezni tajnik PNF, in enega člana, ki ga predlaga Pokrajinski korporcijski svet.

Bilanca zavoda se mora na koncu vsakoletnega poslovanja predložiti Visokemu komisarju v odobritev.

Zavod se vodi po pravilih, ki se morajo predložiti Visokemu komisarju v odobritev in se objavijo v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Pravila morajo obsegati predpise o postopku, kako naj se zaplenjena imovina dodeli interesentom iz člena 1. te naredbe ali zanje realizira.

Dokler se upravni organi v redu ne konstituirajo, se postavi Zavodu na čelo izredni komisar, ki se pooblašča, da predloži pravila.

Čl. 12. Dodelitve, ki jih sklene »Zavod za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini« in jih odobri Visoki komisar, so veljaven naslov, da se izvede v zemljiških knjigah vknjižba prepisa lastninske pravice do nepremičnine v prid koristnikom.

Čl. 13. »Zavod za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini« je oproščen plačevanja vseh taks in dopolnilnih taks kakršne koli narave in vrste, v prid kakršne koli ustanove, izvzemši menične takse.

Zlasti so prosti in oproščeni kakršne koli takse in dopolnilne takse kakor tudi kakršne koli oblike davka prenosi tako premične kakor nepremične lastnine na omenjeneni zavod na podstavi odlokov o zaplembi in od Zavoda na njegovega prvega naslednika, kakor tudi listine, kupoprodajne pogodbe, predlogi, odločbe in vpisi v zemljiško knjigo v zvezi in zaradi gornjih prenosov lastninske pravice in glede zadevnih zemljiškoknjižnih vpisov in glede zbrisov drugih stvarnih pravic.

Čl. 14. Ta naredba stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

*

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino odloča glede na svojo naredbo z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201 o zaplembi imovine upornikov in ustanovitvi Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje te imovine, da se imenuje za izrednega komisarja tega zavoda s pravicami in nalogami iz čl. 11. naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 20. Fašist adv. Luigi Pilo. Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v »Službenem listu za Ljubljansko pokrajino«.

Ljubljana, dne 6. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino
Emilio Grazioli

Iz Hrvatske

— **Organizacija kmetijstva.** V Zagrebu je zasedal te dni upravni odbor hrvatske kmetijske organizacije. Zasedanju so prisostvovali zastopniki krajevnih kmetijskih organizacij iz vseh županij, zastopana je bila pa tudi nemška manjšina. Navzoča sta bila tudi minister narodnega gospodarstva dr. Josip Balen in prosvetni minister dr. Mile Starčević. Hrvatski kmetje imajo svojo stanovsko organizacijo, ki se imenuje Kmečka skupnost. Njena naloga je rganizirati vse kmete in odločilno sodelovati pri preureditvi Hrvatske v agrarno državo. Posebno pozornost posveča kmetijskim zadrugam. Organizacija prireja posebne tečaje in študijska potovanja v Nemčijo.

— **Imenovanje v gospodarskem ministrstvu.** Za generalnega ravnatelja generalnega ravnateljstva za obrt, trgovino in industrijo v hrvatskem gospodarskem ministrstvu je bil imenovan dosedanji načelnik oddelka za zunanjo trgovino dr. Josip Cabas.

— **Hrvaško odlikovanje dveh madžarskih dostojanstvenikov.** Hrvatski poslanik v Budimpešti Ivo Gay je izročil v četrtek veliki križec Zvonimirovega reda bivšemu ministrskemu predsedniku Stefanu Bethlenu ter poslaniku in pooblaščenemu ministru Antonu Ulleinu Reviczkemu.

Zvezni podpoveljnik pregledal šolske kuhinje

Zvezni podpoveljnik si je v spremstvu zvezne nadzornice 6. t. m. ogledal šole na Viču, na Cojzovi cesti, Šmartinski cesti, v Zeleni jami ter dela, ki so trenutno v teku na Prulah, da bi se prepričal v poslovanju šolskih kuhinj. Ugotovil je popoln red v kuhinjah in v jedilnicah, v shrambah in živilskih zalogah, popolno in pisrčno sodelovanje vodlnih krogov in uslužbencev ter popolno organizacijo in redno poslovanje kuhinj. Izrazil je vsem prizadetim svoje popolno zadovoljstvo.

— **Tečaj nemščine za sarajevske novinarje.** V podružnici Nemške akademije v Sarajevi se je pričel te dni tečaj nemščine za sarajevske novinarje.

— **Konjereja na Hrvatskem.** Na državnem posestvu v Krušedolu pri Irigu so ustanovili novo žrebčarno. Poleg te ima Hrvatska še dve državni žrebčarni, eno v Kutjevu, drugo pa v Sarajevu. Državne kobilarne ima pa v Lipiku, Novigradu, Boriku in Igmanu, ter privatno grofa Eltza v Vukovaru za lipicance in grofa Odescalcija v Iloku za arabce. Hrvatska konjereja se omejuje na lipicance, arabce, belgijske konje in pasmo nonius. Hrvatska ima zdaj okrog 600.000 konj.

Iz Spodnje Štajerske

— **Odlikovanje treh Mariborčanov.** Za hrabrost na bojišču so bili odlikovani z redom železnega križa II. stopnje Mariborčani pek Franc Prasser, vodja celice v štajerskem Heimatbundu tekstilni delavec Franc Stanecker, član bivšega švabsko-nemškega Kulturbunda in zasebni nameščenec Anton Karl, tudi bivši član istega Kulturbunda.

— **Dve nesreči.** 30-letna kuharica Marija Praprotnik iz Koga pri Ormožu je padla tako nesrečno, da si je zlomila levo roko. Med igranjem si je zlomil levo roko tudi 7-letni sinček občinskega uslužbenca Franc Kranjc od Sv. Benedikta v Slov. goricah. Oba ponesrečenca so prepeljali v bolnico.

— **Smrtna nesreča.** Hlapec Peter Hrastnik iz okolice Ščavnice je padel tako nesrečno z lestve, da si je zlomil medenico. Prepeljali so ga v bolnico v Graz, kjer je pa v četrtek umrl.

Iz Srbije

— **Tečaji srbščine.** Nemški znanstveni institut v Beogradu priredi tudi letos več tečajev srbščine za Nemce, živeče v Beogradu.

— **Izobrazua srbskih kmetov.** Srbsko kmetijsko ministrstvo je odredilo, da se prirede v seh okrožjih tečaji za referente in ekonome. V tečajih bodo strokovnjaki obravnavali pomen načrta kmetijske proizvodnje za leto 1942-43. in ukrepe za njega uresničenje.

— **Prvi vojaški dom v Banatu.** V Pančevu so zgradili prvi vojaški dom, ki je načrte zanj napravil arhitekt Groll. K svečani otvoritvi so prišli vojaški in civilni dostojanstveniki.

Narodno gledališče

DRAMA

Torek, 10. novembra: ob 16.30 **Šestero oseb išče avtorja.** Red Torek.
Sreda, 11. novembra: ob 16. **Hamlet.** Red Sreda.
Četrtek, 12. novembra: ob 16.30 **Gradbenik Solnes.** Red Premierski.
Petek, 13. novembra: ob 15. **Oče naš.** Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol.

*

L. Pirandello: »Šestero oseb išče avtorja.« Komedija v zarodku v treh dejanjih. Osebe komedije: oče — Vl. Skrbinšek, mati — Šaričeva, pastgrka — Danilova, sin — Jan. Osebje gledališke družine: režiser: P. Kovič, igralci: Nakrst, Peček, Gorinšek, Plut, Košuta, igralke: Gabrijelčičeva, Kraljeva, Starčeva, Sancinova, Gorinškova, inspicijent: Vertin, sufler — Benedičč, odrski mojster — Leben, rekvizi ter — Košič, vratar — Breziger. — Režiser: prof. O. Šest.

Premiera Ibsenove drame »Gradbenik Solnes« bo v četrtek za red Premierski. Zasedba vlog bo naslednja: Solnes — Levar, njegova žena Albina — Marija Vera, Hilda Wanglova — Boltar-Ukmarjeva, stari Brovik — P. Kovič, mladi Brovik — Verdonik, Raja — Simčičeva, dr. Herdal — Raztresen. Režiserka: Marija Vera, prevod in inscenacija: inž. arh. B. Stupica.

OPERA

Torek, 10. novembra: ob 16. **Don Pasquale.** Red B.
Sreda, 11. novembra: ob 16. **Traviata,** Red A.
Četrtek, 12. novembra: ob 16. **Seviljski brivec.** Red Četrtek.
Petek, 13. novembra: Zaprto.

*

G. Donizetti: »Don Pasquale«. Komična opera v treh dejanjih. Osebe: Pasquale — Betetto, Malatesta — Janko, Norina — Ivančičeva, Ernesto — Lipušček, notar — Jelnikar. Dirigent: A. Neffat, režija in scena: R. Primožič, zborovodja: R. Simoniti

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Torek, 10. novembra: Andrej Avelinski

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Bogastvo ni sreča
Kino Sloga: Šola za bojazljivce
Kino Union: Medeni tedni v troje
Umetnostna razstava Putrih-Kalin-Kregar-Omersa v Jakopičevem paviljonu

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Sušnik, Marijin trg 5, Deu-Klanjšček Dia, Cesta Ariele Rea 4 in Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Sportni pregled

— **Rezultati prvega kola tekem za hrvatsko prvenstvo v Zagrebu.** Že prejšnjo nedeljo se je na Hrvaskem začelo novo nogometno prvenstvo. Da letos tekmujejo v podzveznem prvenstvu tudi najmočnejši klubi, smo že poročali. Prve najzanimivejše tekme so dale naslednje rezultate: Concordia-Ferraria 5:0, Gradjanski-Ličanin 14:0, Hašk-Redarstveni 3:1 in ZET-Železničar 1:1. V štirih tekmah je padlo torej 25 golov. Ljubljana je tako še vedno na boljšem. Pri nas spravimo v treh tekmah s skrajšanim časom 33 komadov na varno.

— **Na 15 km je zmagal Krajcar.** Prejšnjo nedeljo je zagrebška Concordia priredila tek na 15 km kot nekako pripravo za maratonski tek. Nastopilo je 7 tekmovalcev. Od boljših je manjkal Mihalić. Zmagal je Krajcar v 52:35.6, drugi je bil Šurbek 54:56.0.

— **Šipošove izjave »Nemzeti Sportu«.** Madžarski športni list »Nemzeti sport« objavlja razgovor svojega dopisnika z Viljem Šipošem znanim nekdanjim igralcem Gradjanskega, ki je zadnja leta nastopal v Rumuniji pri Rapidu, pa je sedaj kakor smo že poročali, zapustil Rumunijo in se preselil na Madžarsko. Šipoš je dejal dopisniku: Na Madžarsko sem hotel priti že prej, vendar nisem dobil potnega lista. V Rumuniji ne bi ostal (dopisnik je v članku po teh besedah zapisal: Čeden dečko, zamolčal je, da je zato moral priti ker je preveč simpatiziral z Madžarsko). Šipoš je dejal, da so ga Rumuni večkrat postavili v državno reprezentanco proti Madžarski vendar ni hotel nikoli nastopiti. Šipoš drugače ne govori dobro madžarskega jezika. Vzrok temu je, kakor trdi dopisnik »Nemzeti Sporta«, da je Šipoš v 20 letih slišal le zelo malo madžarskih besed.

Radio Ljubljana

SREDA, 11. NOVEMBRA 1942-XXI

7.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa — poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Valček. 13.00: Napoved časa — poročila v italijanščini. 13.10: Pet minut gospoda X. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.20: Pisano glasbo vodi dirigent Segurini. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.15: Koncert Kmečkega tria. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.15: Veolinski koncert Francke Rojec-Ornik, pri klavirju Marta Bizjak-Valjalo. 17.35: Koncert pianistke Ilde Baravelli. 19.00: »Govorimo italijansko« — prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Simfonična glasba. 20.20: Napoved časa — poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.30: Vojaške pesmi. 20.45: Radio za družino. 21.30: Narodne pesmi vodi dirigent Zeme. 22.00: Zanimivosti v slovenščini. 22.10: Operno glasbo izvaja orkester, vodi dirigent Gallino. 22.45: Poročila v italijanščini.

SREČA

— Eni ljudje imajo na svetu srečo, drugi pa ne, — modruje sama pri sebi mati za možitev godne hčere. — Recimo moja soseda. Njena hči se može že tretjič, jaz pa svoje še enkrat ne morem omožiti.

SLADKORNA BOLEZEN

— Kako se kaj počutiš, prijatelj?
— Slabo, slabo. Zdravnik pravi, da imam v sebi preveč sladkorja.
— Zakaj pa delaš potem takem tako kisel obraz?

ISKRENOST

— Kaj ti je bilo najtežje, ko si se učila plavati pod vodo?
— Držati usta zaprta.

V JAVNI KUHINJI

— Tu se imenitno je.
— Pa še kakol Jaz bi pojedel še en obed.

PO ORDINACIJI

— Gospod doktor, kako naj vam izrazim svojo hvaležnost?
— Zadostuje mi 50 lir.
— Saj niti toliko nimam.

Naznanjamo, da nas je v starosti 83 let, previdena s tolažili sv. Vere za vedno zapustila naša nad vse ljubljena mama, stara mama in prababica, gospa

ANA JAVORNIK

rojena ZURC

Pogreb predrage pokojnice bo v sredo, dne 11. t. m. ob 10. uri dopoldne na farno pokopališče v Žalni.

ŽALNA, dne 9. novembra 1942.

ŽALUJOČI OSTALI

Nove oblačilne izkaznice

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal v zvezi z novimi oblačilnimi izkaznicami naslednjo naredbo:

Od 1. novembra t. l. pa do 31. decembra prihodnjega leta morajo odrasli obeh spolov kakor tudi dečki in deklice kupovati tekstilne izdelke, ki so vezani na izkaznice samo s **»posebno oblačilno izkaznico«** (svetlosive barve), otroci obeh spolov od dovršenega 1. do dovršenega 4. leta pa samo z **»otroško oblačilno izkaznico«** (rožnate barve).

Naslovniki gornjih izkaznic smejo uporabiti **po eno tretjino odrezkov z arabskimi številkami in po eno tretjino odrezkov z rimskimi številkami v naslednjih treh razdobjih:**

1) od 1. novembra 1942-XXI do 31. marca 1943-XXI,

2. od 1. aprila 1943-XXI do 31. avgusta 1943-XXI,

3. od 1. septembra 1943-XXI do 31. decembra 1943-XXI.

Izjemno je tudi v prvem razdobju dovoljena nabava predmeta, za čigar nakup je treba po vrsti nakaznice odrezati več kakor 40 odrezkov z arabskimi številkami (pri osebni oblačilni izkaznici) ali 24 odrezkov (pri otroški oblačilni izkaznici), ako dotlej ni bilo še nobenega nakupa z uporabo arabskih številk.

Za nakup prejice za šivanje, vezenje, krpanje in podlaganje so veljavne abecedne črke A do I. Črke A, B in C se lahko uporabljajo v prvem razdobju (od 1. novembra t. l. do 31. marca prihodnjega leta), črke D, E in F v drugem razdobju (od 1. aprila do 31. avgusta prihodnjega leta), črke G, H in I pa v poslednjem razdobju (od 1. septembra do 31. decembra prihodnjega leta).

Tabela A (izdelki, ki so vezani na izkaznice) in tabela B (izdelki, ki niso vezani na izkaznice) iz naredbe Visokega komisarja z dne 8. novembra 1941-XX štev. 144 se z novo naredbo nadomeščata z novima tabelama A in B.

Vse določbe, ki nasprotujejo določbam te naredbe, ali ki z njimi niso združljive, se razveljavljajo.

Sprememba seznamov točk

Kakor je razvidno iz gornje naredbe, bomo odslej imeli samo dve različni izkaznici, in sicer za odrasle, dečke in deklice enotno izkaznico v svetlosivi barvi, za otroke od 1. do izpolnjenega 4. leta pa drugo rožnate barve. Sistem točk je poenostavljen, ker so številni predmeti združeni v nove skupine. Pri novi določitvi števila točk za tkanine je merodajna predvsem teža, ker je to najbolj v skladu z nameni racioniranja. Izjema velja samo za tkanine za delovne obleke, kjer je določeno najmanjše število točk in se teža ne upošteva.

Tudi število točk za konfekcionirane obleke je določeno v razmerju z uporabljeno težo tkanine. Tako je na primer določeno za moško obleko (jopič, telovnik, hlače), če je izdelana iz blaga, ki tehta preko 300 g na 1 kvadratni meter, za odrasle moške 83 točk in za dečke 42 točk; za obleko, ki je izdelana iz lažjega blaga, pa 56 odnosno 28 točk. Za zimski plašč iz blaga, ki tehta preko 500 g na kvadratni meter, je določenih za odrasle 85 točk in za dečke 51 točk, za plašč iz lažjega blaga pa 71 odnosno 40 točk. V seznam racioniranih izdelkov so sedaj všteti tudi ovratniki.

Za žensko celo obleko iz blaga, ki tehta preko 200 g na kvadratni meter, je določenih 44 točk in za deklice 33 točk, za obleko iz lažjega blaga pa 23 odnosno 17 točk. Za ženski plašč iz blaga, ki tehta preko 200 g kvadratni meter, je določenih 77 točk in za deklice 45 točk, za plašč iz lažjega blaga pa 38 odnosno 23 točk.

Nove sezname točk iz tabele A bomo še objavili v celoti.

Pavel Golia: Sneguljčica

Ponovna uprizoritev je žela ob sodelovanju otroških gledalcev močan uspeh

Ljubljana, 10. novembra

Gerhart Hauptmann je opisal svojo mladost in svoj duševni razvoj v dveh debelih knjigah z nad tisoč stranmi in z naslovom »Das Abenteur meiner Jugend«. Mnogo je tu napisal o svojih otroških igrah in igračah, ob katerih se je mogočno razvijala njegova domišljija ter se je naglo razširjalo njegovo srčno in umstveno obzorje. »Kdor pozna nagon k igranju, ve, koliko časa je v njem. Pristna igrača iahko celo v odraslem človeku, zlasti vpričo otrok, iznova zbudi otroka. Iz nagona k igranju vzklije umetnost,« pravi pisatelj.

Dà, poseben, osrečujoč čar uživaš, ako si sposoben, da med igrajočimi se otroki sam postaneš otročji in da sodeluješ ž njimi kakor enak z enakimi. Zelo podoben čar nas je ovijal v nedeljo dopoldne v naši Drami, prepolni otrok, staršev, babic in dedkov, ki so uživali P. Golievo igro za otroke v 8 slikah »Sneguljčica«.

Saj je staroznana mednarodna bajka o Sneguljčici, Sneguročki, Biancanevi in o isti sirotici najrazličnejših imen. Pavel Golia je to bajko po svoje dramatiziral in jo dal v svobodnih, lahkih, čim laže umljivih stihih prikupno svojsko obliko. Vaclav Sskružny je oskrbel prav lepo inscenacijo z nekaterimi poetičnimi dekoracijami; zlasti prizorišči v zasneženem gozdu in v cvetoči pomladni krajini sta posrečeni. Režiser Ciril Debevec je igro uprizoril z običajno vestnostjo. Razen Vide Juvanove, ki predstavlja zopet z iskreno čustvenostjo, iskrenostjo in živahnostjo naslovno ulogo ter doseza ž njo pri mladih gledalcih najgloblje vtiske ter uprav žarko sočustvovanje, so menda vsi drugi sodelujoči novi v svojih ulogah.

Po dolgem času je prvič nastopila v veliki ulogi najlepše, a zločinske kraljice *Sancinova*. Ne le da je zunanje popolnoma ustrezala nalogi, je tudi notranje ustvarila docela pravilen značaj. Njena govorica, mimika in kretanje so brez pretiravanja prav dobro izražali lastnosti ljubosumne mačehe hudobnice. Za take vrste ulog se je izkazala zelo uporabno.

Nov je bil *Benedičič* v ulogi plemenitega kraljeviča. Doslej neznani začetnik ima ugodno zunanjost ter prijeten, menda baritonalen organ, ki je sposoben modulacije; govorica mu je jasna in izraža razen inteligence pristno čustvenost, ves nastop že neko okretnost.

Nov je bil končno Podgoršek kot vodja škratov, starec dobričina, in je docela zadovoljeval.

Izvrsten kot blagi lovec je Gregorin, ki je ustvaril zopet sicer manjšo, a prav resno in lepo zasnovano ulogo močnega učinka; odlično komičen je Kosič v ulogi razbojnika Fraceja z imenitno masko in groteskno igro, ob njem tovariš Raztresen kot zabaven Frice. Lipah kot uporen poštenjak dvorni maršal, ki izzove revolucijo proti brezsrčni kraljici, J. Boltarjeva in Bajde kot drugi in tretji škrat, stražarji, dvorjani, paž, angel in dva človeško sočutna medveda pa oživljajo potek ige z večjim ali manjšim uspehom. Nekateri se pač morajo še učiti, da govore stihe dovolj glasno in jasno ter brez spotikljajev jezika.

Poleg igre in igranja pa je bilo zopet pri tej predstavi posebno zanimivo duševno in srčno sodelovanje otroških gledalcev. Vse gledališče je bilo včasih en sam oder, in igralo se je, govorilo, vzklikalo, jokalo in smejalo zgoraj na odru, po parterju in po ložah. In celo v odraslih se je zbudil otrok. Zame e bilo to najlepše! Biti zopet otrok med otroki je čar in sreča.

In tako sem se spomnil ob P. Golii Gerharta Hauptmanna in njegove knjige. Pa na Jako Špicarja sem tudi moral misliti: napisl je več lepih otroških iger, ki bi po tolikih letih bile današnji mladini gotovo tudi dobrodošle novost ... *Fr. G.*

DNEVNE VESTI

— **Na polju slave** je padel na ruskem bojišču Alfred Zanoni iz Spinadesca pri Cremoni. Rojen je bil l. 1915. Bojeval se je tudi na drugih bojiščih.

— **Italijanska rokodelska razstava v Curihu.** Nac. svetnik Peter Gazzotti, ki je predsednik mednarodnega središča za rokodelstvo ter nac. faš. rokodelskega zavoda se je sestal v Curihu s predsednikom švicarskega obrtništva nac. svetnikom Pavlom Gysleujem ter glavnim ravnateljem švicarskega turizma A. Bittlom. Oba rokodelska predsednika sta se dogovorila glede organizacije italijanskega rokodelstva, ki bo v Curihu prve dni decembra. Obenem sta se domenila tudi glede razstave švicarskega obrtništva, ki bo v Rimu v marcu 1943.

— **Nemško bolgarske trgovinske izmenjave.** Gospodarsko finančni dopolnilni vestnik agencije »Agit« poroča: Med predstavniki Nemčije ter Bolgarije je bil podpisan dodatni dogovor k že sklenjenemu. Dodatni dogovor se nanaša na ureditev trgovinske, blagovne izmenjave na novi podlagi. V smislu tega dogovora bo dobavljala Nemčija Bolgariji železo, železniški material, kemične ter lekarniške izdelke, sintetični gumi, gumijeve izdelke in tekstilne izdelke. Bolgarija pa bo dobavljala na nemški trg razen tobaka še kože, zlasti ovčje kože. Razen tega bo Bolgarija še zvišala svoje dobave sočivja, sadja ter zdravilnih in industrijskih rastlin. Izvoz soje iz Bolgarije v Nemčijo je dosegel v prvih devetih mesecih tekočega leta 50.000 ton. Glede na uvoz serije nemških izdelkov je odredila pristojna bolgarska oblast znižanje zadevnih carinskih pristojbin.

— **Smrt narodnega svetnika.** V Rimu je umrl narodni svetnik dr. Hektor Usai. Pokojnik si je pridobil kot nacionalni svetnik številne zasluge ter je vsakomur rad ustregel, kdorkoli se je nanj obrnil s prošnjo za dober nasvet ali pomoč.

— **Loterijska sreča.** Dne 7. novembra so bile izžrebane sledeče srečonosne štev.: Bari 72, 83, 70, 32, 11; Cagliari 62, 57, 28, 24, 87; Florenca 28, 59, 80, 17, 81; Genova 54, 29, 56, 53, 82; Milan 79, 80, 30, 10, 8; Napoli 3, 46, 22, 8, 53; Palermo 84, 14, 41, 25, 50; Rim 51, 89, 71, 5, 80; Torino 47, 27, 76, 77, 68; Benetke 40, 25, 65, 21, 57.

— **Iz »Službenega lista«.** »Službeni list za Ljubljansko pokrajino« kos 89. z dne 7. novembra 1942-XXI objavlja naredbe Visokega Komisarja: zaplemba imovine uporni kov in ustanovitev Zavoda za upravljanje in likvidacijo te imovine, podaljšava odmere zgradarine za davčno leto 1943, novi predpisi za porazdeljevanje tekstilnih izdelkov in oblačilnih predmetov. — Oblačilna nakaznica; odločbe Visokega Komisarja: Imenovanje izrednega komisarja Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

— **400 študijskih nagrad.** Zvezno tajništvo v Padovi je ustanovilo ob 20 letnici 400 študijskih nagrad. Med temi je 300 nagrad po 200 lir in 100 nagrad po 400 lir. Skupno znašajo vse nagrade 100.000 lir. Pri podelitvi nagrad bodo upoštevane prvenstveno prošnje sinov javnih nameščencev, številnih družin ter otrok v vojni padlih, bojevnikov ter skvadristov.

— **Doživela je 101. leto in umrla.** V kraju Val Prevenna je umrla gospa Roza Jomedo. Te dni je častitljiva starka doživela 101 letnico rojstva. Vse do zadnjega je bila nenavadno čila in krepka. Vsa dela je opravljala. Nenadoma pa je nehalo utripati njeno srce.

— **Smrt na bikovih rogéh.** Iz Perugije poročajo: Posestnik Josip Schiattelli iz kraja Citta di Castello je bil zaposlen pri čiščenju hleva, ko se je nenadoma odtrgal od jasli bik, ki je navalil proti Schiatelliju trebuh. Predno so mogli domači na njegove klice kaj pomagati, je nesrečnež že izdihnil.

— **Nov grob.** V Žalni je umrla včeraj ga. Ana **Javornik**, rojena Zurc v visoki starosti 83 let. Pokojna je bila daleč naokrog znana ii priljubljena kot izredno blaga, plemenita, srčno dobra žena. Posebno težko jo bodo pogrešali reveži, saj jim je storila mnogo dobrega po načelu, naj ne ve levica kar dela desnica. Pogreb bo jutri ob 10 na farno pokopališče v Žalni. Pokojnici bodi lahka zemlja, ugledni Javornikovi rodbini naše iskreno sožalje!

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih v kinu Matici in Unionu: ob ½16. in ½18. uri; v Slogi neprekinjeno od 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v vseh treh kinematografih: ob 10., ½14., ½16. in ½18. uri!

KINO MATICA TELEF. 22-41

Tenorist Giuseppe Lugo poje arije in popevke v sijajni glasbeni komediji

Bogastvo ni sreča

PRVI ŠLAGER-FILM SEZONE!

KINO UNION TELEF. 22-21

Odlična družabna komedija iz ameriških bogataških krogov

Medeni tedni v troje

Igrajo: Annie Nagel, Warren Hull, Henry Mollison

KINO SLOGA TELEF. 27-30

Izbrani pevci in glasbeniki radija v filmu

Šola za bojazljivce

V glavni vlogi: Alberto Rabagliati, Carla Del Poggio

— **Japonski poslanik si je ogledal pontinske melioracije.** V Littorijo je prispel v spremstvu visokih japonskih diplomatskih osebnosti japonski poslanik pri Kvirinalu Horikiri Zembei. Sprejela sta ga littorijski Prefekt ter Zvezni tajnik. Japonski poslanik se je podrobno zanimal za dela, ki so bila izvršena na pontinskem polju v okviru začrtanega programa.

— **Nagrade po 100.000 in 50.000 lir.** Izžrebane so bile sledeče štev. zakladnih bonov: V seriji A dve nagradi po 100.000 lir za štev. 172.000 in 188.480, štiri nagrade po 50.000 lir pa št. 312.347; 550.248; 621.217 ter 1,226.896. V seriji R dve nagradi po 100.000 lir za štev. 185.668 in 198.954. Štiri nagrade po 50.000 lir za štev. 166.757; 720.059; 946.283 ter 1,711.781.

— **Diplomatski sprejemi pri papežu.** Papež Pij XII. je sprejel v avdijenco mons. Karmela Rosso, tajnika pri papeževi nunciaturi v Franciji, ter g. Jurija Stemiusa, svetnika pri finskem poslaništvu, in njegovo soprogo.

— **Umrl je mož, ki ni pustil Mascagnija h krstni predstavi njegove opere »Cavalleria rusticana«.** 70-letni Ivan Nemesi je bil v italijanskih gledaliških krogih zelo znan. Te dni je Nemesi umrl, italijansko časopisje mu posveča toplo pozornost in objavlja številne anekdote, ki krožijo o pokojniku in ki so zelo zanimive. Bil je vratar Kr. opere v Rimu. Rad se je ponašal s prijateljstvom, ki ga je vezalo z znamenitimi italijanskimi odrskimi umetniki. Zlasti Pucciniju je bil zelo vdan, v neki knjigi o njem so cele tri strani posvečene I. Nemesiju. Med spomini, ki jih je najrajši poživljal, je bil način, kako se je seznanil s slavnim Mascagnijem. V. Kr. rimski operi je bila tisti večer krstna predstava Mascagnijeve opere »Cavalleria rusticana«. Gledališče je bilo popolnoma razprodano, ko se je pojavil ob vhodu v operno poslopje veliki skladatelj. Nemesi je včasih zelo tenkočutno opravljal svoje vratarske posle in tako jih je tudi tisti večer. Ustavil je prišleca in ga ni pustil v opero, ker ni imel vstopnice. Mascagni je vprašal, če ga ne pozna. In ko mu je povedal svoje ime, se je Nemesi s šegavo besedo oprostil, Mascagniju pa se je zdelo to Nemesijevo postopanje tako izvirno in zanimivo, da sta si si bila slavni skladatelj in operni vratar odtlej zelo dobra prijatelja.

— **Skale so zgrmele nanj ter ga ubile.** V nekem gozdu pri kraju Aufo pri Bresciji je nabiral 66 letni Ivan Seccamani vejevje in strohnel les. Nenadoma pa so se usule iz višine skale, ki so nesrečnega Seccamanija podrle na tla in ga ubile. Nesrečni Seccamani je bil pri priči mrtev.

IZ LJUBLJANE

— lj **Upraviteljstvo I. deške ljudske šole na Ledini** sporoča staršem, da prične delovati **otroški vrtec na Ledini** v petek 13. novembra. **Vpisovanje** bo v četrtek 12. novembra od 8. do 12. ure v I. nadstropju v upraviteljevi pisarni. K vpisu naj pridejo tudi oni starši, ki so svoje otroke že vpisali, da dobe potrebna navodila. Sprejemali se bodo otroci od 4. do 6. leta. Letos bodo dobivali potrebni otroci v otroškem vrtcu od občinske podporne ustanove tudi kosilo. Oni starši, ki žele, da bi njihov otrok prejemal kosilo, naj to pri vpisu povedo.

—lj **Začelo nas je zebsti.** Davi je že marsikoga zeblo, čeprav tega ni hotel priznati. V zadnjih dneh je vreme zelo spremenljivo. V nedeljo smo še upali, da bo vreme ostalo nekaj časa lepo in solnčno, kašnega smo bili vajeni v tej jeseni. Včeraj se je pa sprevrglo in je začelo rahlo deževati. Toda popoldne je zopet zavladala burja, posijalo je solnce in zdelo se je, da se bo zopet zjasnilo za delj časa. Vendar se je zvečer začelo oblačiti in davi je bilo pretežno oblačno, a kljub temu precej hladno. Razvadili smo se v tej lepi jeseni, ker je bilo tako toplo, zato nas je davi tem bolj zeblo. Nekateri se še niso prilagodili hladnemu vremenu ter hodijo še vedno brez toplejše obleke, a zdaj bo treba menda že obleči zimske suknje. Včeraj popoldne je bilo sicer še sorazmerno toplo, saj je najvišja dnevna temperatura znašala 12.2°, danes bo pa najbrž precej hladneje, kajti današnja minimalna temperatura znaša 2°. Zračni tlak je od včeraj malo narasel. Davi ni več naraščal.

—lj **Gospodinjski koledar za leto 1943/XXI-XXII** bo izšel v založbi knjigarne Tiskovne zadruge. Naročila sprejema knjigarna v Šelenburgovi ulici štev. 3.

—lj **Licitacija v mestni zastavljalnici** na Poljanski cesti št. 15 bo v četrtek 12. novembra t. l. ob 15. uri, ko bodo prišli na dražbo v letošnjem aprilu zastavljeni predmeti. Ti bodo razstavljeni isti dan od 10 do 11. ure v uradnih prostorih zastavljalnice.

—lj **Strokovno nadaljevalna šola za stavbne obrti** se je preselila iz poslopja ljudske šole na Grabnu v ljudsko šolo na Prulah ter pričela z rednim poukom, ki bo vsako sredo in petek ob 14. uri. Prosimo gospode, naj svoje vajence redno pošiljajo k obveznemu pouku.

—lj **Dijaški koledarček** za šolsko leto **1942-1943/XXI-XXII** dobite v Knjigarni Tiskovne zadruge, Šelenburgova ul. 3.

NEDELJSKI SPORT

SK Ljubljana zmagovalec v jesenskem turnirju B

Včeraj je njena enajstorica po nadmočni igri premagala moštvo SK Marsa 3:0 (2:0) — 800 gledalcev

Ljubljana, 9. novembra.

Igrišče: stadion ob Dunajski cesti.

Postava Ljubljane: Rožič-Lah II, Obersnel-Pelicon, Varl, Pupo-Vodeb, Lah I, Kroupa Bertoncelj, Hacler.

Postava Marsa: Porenta-Prijatel Klingenstein-Dolinar, Slamič, Pišek-Piskar I, Piskar II, Žigon Fajon Dobrlet.

Strelci: 24. minuta Kroupa (Lj.), 26. minuta Hacler (Lj.) — 22 minuta Hacler (Lj.).

Igrišče samo je bilo mehko, kar pa na potek igre ni vplivalo. Medtem ko je Ljubljana ves čas igrala v začetni sestavi, so Marsovi napadalci sredi igre zamenjali mesta. Igralo se je vso tekmo fair, tako da sodnik Vrhovnik ni imel težkega dela. Sodil je v splošno zadovoljstvo. Mars je v prvem polčasu streljal proti Ljubljani 11-metrovko, ki pa jo je Dobrlet zapravil. Koti 4:4 (2:2).

Gledalcev okoli 800.

V predtekmi je *mladina Žabjaka* premagala *mladino Vič 2:0.*

*

Odločilna tekma med Ljubljano in Marsom za zmago v jesenskem turnirju B je včeraj privabila razveseljivo število gledalcev. K taki udeležbi je pripomoglo tudi ženik zveze, ki je prodal okoli 650 vstopnic. Ker je bilo precej tudi takih, ki so smeli prisostvovati tekmi brezplačno, je zasedlo stopnice na levi in desni okoli 800 gledalcev. K taki udeležbi je pripomniti tudi lepo vreme, saj je opoldne in v zgodnjih popoldanskih urah sijalo prijetno solnce.

Enajstorica SK Ljubljane je zmagala zasluženo. Bila je včeraj skoro za razred boljša od svojega nasprotnika in bi bil tudi višji rezultat pravičen. Ožja obramba ni bila mnogo zaposlena, zlasti ne vratar Rožič. Od branilcev je sigurnejši Lah II. toda tudi Obersnel je igral zelo požrtvovalno, ko je čuval Piskarja I. Najboljša formacija, ki nosi levji delež zaslug za zmago, je bila krilska vrsta. V njej je včeraj igral zopet Pupo, ki je pokazal, da je kljub dolgemu odmoru še zelo uporabna moč. Bil je marljiv in v startu ter dvobojih redno uspešen. Nič manj solidna igralca nista bila Varl in Pelicon, ki sta se zelo pametno sporazumevala tako z ožjo obrambo kot z napadom. V napadu sta bila igralca zase Lah in Bertoncelj, ki sta se včeraj idealno razumela. Iz njunih medsebojnih kombinacij, ki so bile za Marsovo krilsko vrsto skoro vedno trd oreh, sta tako obe krili kakor srednji napadalec Kroupa prijemali zelo uporabne žoge. Najtežja naloga, zlasti zaradi sistema, ki ga Ljubljana igra, je bila poverjena Kroupi. Boril se je vedno pogumno in zabil tudi prvi gol, sodeloval pa je odločilno tudi pri drugem. Od kril je bil Vodeb boljši, ker je vedno pravilno vršil svojo dolžnost, to je, da je vodil žogo po krilu in jo nato oddal pred vrata. Posrečilo se mu je tudi nekaj sijajnih preigravanj. Hacler, ki je bil realizator dveh zgoditkov, igra izvrstno, zelo pogosto pa greši, ker prezgodaj vrača žogo v sredino. V dvobojih z obrambo Marsa je bil skoro vedno uspešen, parkrat je poslal na vrata prav nevarne žoge. Moštvo je kot celota zaigralo zelo poletno ter je znalo žogo držati. Vse vrste so se razumele in smo videli nekaj prav efektnih kombinacij.

Pri Marsu je bila najboljša ožja obramba. Vratar Porenta sicer ni brez krivde pri dveh zgoditkih, zato pa je uspešno branil vrsto drugih strelov. Branilca Klingenstein in Prijatelj sta bila vso tekmo hudo zaposlena in sta opravila svoj posel dobro. Slaba je bila včeraj krilska vrsta, ki je zelo zastajala za nasprotnikovo. Odpovedal je steber moštca srednji krilec Slamič ki je bil v večini dvobojev poražen. Napad je igral zelo raztrgano in sta se v njem še najbolj izkazala Fajon in Piskar I. Žigonu se zelo, zelo pozna dolgi odmor in ga včeraj skoro ni bilo videti. Isto velja za Doberleta, ki je zastreljal enajstmetrovko. Moštvo je bilo v splošnem slabo v startu, kombinaciji, manjkalo mu je pa tudi elana.

Ljubljana je izbirala vrata, Mars pa je otvoril. Prvi napad pa je izvedla Ljubljana. Bertoncelj je podal Haclerju, ki je vodil ob vzdolžnici proti kazenskemu prostoru in streljal v mrežo od zunaj. Kmalu nato je bil tudi Mars pred vrati Ljubljane, bilo pa ni nič nevarnega. Na obeh straneh se je igralo še zelo raztrgano. V 6. minuti je poslala ljubljanska obramba nevarnejšo žogo v kot. Streljal ga je Dobrlet, žoga pa je bila plen branilcev. Mars je bil še vedno enakopraven, počasi pa se je že uveljavljala kombinatorna igra Ljubljane. Glasno odobravanje je žel Bertoncelj za svoje zmage v dvoboju s Slamičem. Prvi kot si je priborila Ljubljana v 12. minuti. Nevaren Haclerjev strel je vratar rešil v kot. Streljal ga je Vodeb — ven. V 17. minuti je zrušila Marsova obramba Kroupo tik pred kazenskim prostorom. Mars je postavil zid in Lahov strel se je odbil od hrbta v kot. Streljal ga je zelo lepo Vodeb in Hacler je zapravil prvo sigurno šanso. Marsov protinapad je ostal brez uspeha. Piskar je streljal mimo. Premoč Ljubljane na terenu je bila vse bolj očitna. Bilo je samo vprašanje časa, kdaj bo dozorela prva priložnost. V 24. minuti je dobil žogo Hacler, ki je močno streljal na vrata. Obenem z vratarjem se je pognal za žogo pred vrati tudi Kroupa. Vratarju je ob trčenju padla žoga iz rok in se neovirano zakotrljala v mrežo.

1:0 ZA LJUBLJANO

Dve minuti nato je bila Ljubljana ponovno uspešna. Vodeb je pripeljal po desni do kazenskega prostora, kjer je podal Kroupi. Ker je Kroupa imel nasproti branilca, je nesebično predložil nepokritemu Haclerju, ki je z lahkoto realiziral.

2:0 ZA LJUBLJANO

Sedaj je bil na vrsti Mars. Faul v kazenskem prostoru Ljubljane, in sodnik je odredil enajstmetrovko. Streljal jo je Doberlet, ki pa je poslal žogo skoro 10 m mimo vrat. V 34. minuti je streljal Mars drugi kot, ki pa je prav tako ostal neizrabljen. Ljubljana je nato še enkrat napadla, nakar je sodnik žvižgal polčas.

V drugem polčasu je bila Ljubljana v popolni premoči. Igralo se je skoro samo na Marsovi polovici, tako da je bila tekma proti koncu že monotona in dolgočasna. V 3. minuti je streljal Mars tretji kot, žogo pa je odbila obramba Ljubljane v polje. V 10. minuti je Hacler zelo lepo obigral svoje nasprotnike in predložil Bertoncelju, ki je streljal tik mimo vrat. V 12. minuti je bil nevaren položaj pred vrati Marsa. Kombinacijo Hacler-Kroupa-Vodeb je zaključil slednji s strelom na vrata. Vratarju je padla žoga iz rok in pobral jo je z glavo Vodeb. Poslal pa je čez vrata. Tudi indirektni udarec v kazenskem prostoru Marsa ni prinesel Ljubljani uspeha. Marsov vratar je stalno zaposlen. V 19. minuti je streljal Vodeb kot, žogo je postal Slamič na sredo igrišča. V 21. je rešil Porenta Lahovo »bombo« v kot. Streljal ga je lepo Lah sam, toda obramba Marsa jebila namestu. V 22. minuti je bil končno postavljen rezultat. Lah je zopet z daljave streljal na vrata, vratar je bil nesiguren in žoga mu je ušla iz rok. Hacler jo je potisnil neubranljivo v mrežo.

3:0 za Ljubljano

Sedaj je počasi tudi Ljubljana popuščala. Do konca je bilo še na obeh straneh nekaj nevarnejših položajev, toda minilo je vse brez resnih posledic.

Ko je sodnik odžvižgal, sto se obe moštvi zbrali v sredini igrišča. Zaupnik CONI-a in predsednik Nogometne zveze sta v kratkih besedah podčrtala lepo igro in čestitala Ljubljani kot zmagovalki. S trikratnim »Zdravo« sta se moštvi razšli.

H koncu naj pristavimo še, da bodo moštva poleg razpisanih nagrad prejela še primeren delež iz nabrane vstopnine, ki se bo vsa razdelila. Na včerajšnji vstopnini participira poleg Ljubljane in Marsa tudi Vič.

Nov svetovni rekord Fausta Coppija

Na dirkališču Vigorelli v Milanu je v soboto znani italijanski kolesarski dirkač Fausto Coppi postavil nov svetovni rekord v enourni vožnji brez spremljevalcev. Rekord je doslej branil Francoz Archambaud s 45.840 km. Coppi je v eni uri prevozil 45.871 km ali 31 m več. Njegovo kolo je tehtalo 8 kg, plašča in zračnici pa 120 gr. Sredi dirke okoli 32 km s eje že zdelo, da Coppiju namera ne bo uspela. Uspeh so mu prinesli zadnji krogi.

Pred leti je ta rekord branil Italijan Olmo, nato Holandec Slaats.

*

— *Španski boksarji niso od muh.* V soboto so v Madridu nastopili štirje italijanski boksarji: Musina, Bondavalli Prvietti in Palerma. Prva dva sta evropska prvaka v svojih kategorijah. Prireditvi je prisostvovala ogromna množica gledalcev, med njimi tudi več španskih ministrov in diplomatskih zastopnikov tujih držav. Španci so doslej nepričakovane uspehe. Edini, ki je bil uspešen za italijanske barve, je bil Palermo, ki je premagal po točkah Pedra Rossa. Bondavalli je prav tako na točke izgubil proti Lloveri. Proietti pa je bil v borbi proti Garcii Alvarezu diskvalificiran zaradi nedovoljenega udarca v glavo. Musina je po točkah podlegel Pacu Buenu.

Livorno je premagal tudi Bologno

Rezultati šestega kola italijanskega nogometnega prvenstva v diviziji A so naslednji:

Milan: Milan-Triestina	2:0
Vicenza: Vicenza-Venezia	1:0
Torino: Torino-Fiorentina	5:0
Bergamo: Atalanta-Genova	3:1
Rim: Lazio-Juventus	5:3
Bologna: Livorno-Bologna	2:1
Bari: Bari-Ambrosiana	1:0

Tekma med Liguria in Romo, ki bi morala biti v Genovi, je bila odpovedana.

Stanje v tabeli, je naslednje: Livorno 12 točk, Torino 8, ZGenova, Lazio, Ambrosiana, Fiorentina in Bari 7, Roma in Milano 6, Bologna in Vicenza 5, Juventus, Triestina in Atalanta 4, Liguria 3 in Venezia 2 točki.

Vodstvo v diviziji B nespremenjeno

V diviziji B so se tekme končale takole: v Bustu Arsiziu: Pro Patria-Napoli 1:1, v isi: Pisa-Novara 0:0, v Pescari: Pescara-Alessandria 5:0, v Savoni: Savona-Modena 4:1, v Cremoni: Cremonese-Brescia 1:0, v Udinu: Anconitana-Udinese 1:0, v Sieni: Siena-Spezia 1:1, v Palermu: Palermo-Padova 0:0, v Lodiju: Fanfulla-Mater 5:0.

Stanje v tabeli: Spezia 10 točk, Napoli 9, Padova 8, Anconitana, Brescia, Cremonese in Pro Patria 7, Alessandria, Pisa in Palermo 6, Fanfulla, Novara, Modena in Udinese 5, Savona 4, Pescara, Siena in Mater 3 točke.

BERAČ

Gospa odpre vrata in zagleda na pragu berača. — Kaj, — vzklikne, — včeraj sem vam dala obed in čašo vina, danes ste pa že zopet tu!

— Saj baš zato, — odgovori berač. — Prosil bi vas, da mi prodate 10 litrov enakega vina, kakor ste mi ga dali včeraj poskusit.

Mali oglasi

GOSPODJE POZOR! Klobučarna »PAJK« vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča — Rudolf Pajk, Sv. Petra

Inserirajte v „Slov. Narodu“

Antica Casa Orticola — Stara vrtnarska tvrdka

F. VAN DEN BORRE — TREVISO

PIANTE — SEMENTI — RASTLINE - SEMENJE

Cataloghi gratis — a richiesta — Brezplačni katalogi na zahtevo

Novi trg starejši od Mestnega trga

Novi trg v začetku ni bil plemiški okraj Ljubljane — Tam so se naselili plemiči, ko so se trgovci preselili na Mestni trg

Ljubljana, 9. novembra

Raziskovalci ljubljanske preteklosti so dognali, da se je Ljubljana začela razvijati ob Ljubljanici pri stiku stare rimske ceste z vodno potjo, kakor smo povedali v prejšnjih člankih o razvoju Ljubljane. Naselje je bilo prvotno trgovsko in ob njegovem jedru se je najbrž že zelo zgodaj razvil primitiven trg. Morda se pa zdi malo čudno, zakaj niso tam obnovili mostu, na tako pomembnem kraju, kjer je bil baje že zdavnaj rimski most. Znano je, da se je Breg razvil zelo zgodaj, pač zato, ker je bilo tam pristanišče. Stari trg ni imel prostora za pristanišče, zato so morali čolni pristajati na levem bregu. Na Bregu je bilo osrednje pristanišče. To se pravi, da so čolni pristajali tudi drugje. Tam so pa tudi prelagali blago, tako da je Breg dobil značaj pravega pristanišča z vsemi posebnostmi rečnih pristanišč. Listine omenjajo Breg že l. 1318 kot okraj, ne le kot pristanišče. O Bregu govorimo, ker hočemo povedati, da se je Novi trg razvil prav zaradi velikega pomena pristanišča na levem bregu Ljubljanice. Zmota je, da je bil Novi trg že po svojem nastanku plemeški del mesta.

Stari trg nastal po načrtu?

Kakor se je razvil Novi trg po nekem načrtu ali vsaj stremljenju, tako kaže tudi Stari trg — kakor nas opozarjajo raziskovalci — znake preudarjene ureditve, češ, pred zazidavo tega naselja so bile tam že začrtane glavne ulice (ceste). Tlani načrt se preveč razlikuje od zasnove prvotnih naselij, kakršna so nastala tako rekoč sama od sebe, in je bolj podoben načrtu mest, ki so bila ustanovljena. Vendar v tem ni popolne jasnosti, ker niso mogli pojasniti dovolj, kje je bila rimska cesta, ki je držala na Dolenjsko. Dovolj razloga je pa tudi, če domnevajo, da je nastal Novi trg po nekem načrtu. Sklicujejo se na ravne ulice Novega trga (Novi trg v širšem pomenu besede, okraj na levem bregu Ljubljanice od Cojzove ceste, Dvornega trga in Vegove ulice) in da je v razporeditvi ulic neka usmerjenost proti Bregu. Vprašujejo se, ali je v talnem načrtu Novega trga sled emonskega predmestja, nakar pa ni tako lahko odgovoriti.

Nastanek Novega trga

Zdaj nas zanima predvsem nastanek Novega trga. Dolgo je prevladovalo splošno prepričanje, da je bil Novi trg plemiški okraj. Da so se na Novem trgu res naselili plemiči, o tem nihče ne dvomi. Prav tako je zanesljivo, da je bil Novi trg v resnici plemiški okraj, vendar s tem ni rečeno, da ni spreminjal svojega značaja in da so ga ustanovili plemiči. Novi trg je bil ustanovljen že zdavnaj pred naselitvijo plemičev. Pravilno sklepajo strokovnjaki, da je bil Novi trg naravno zaledje Brega. Nerazumljivo bi bilo, če bi se tam, ob pristanišču, ne začela osredotočiti trgovina, zlasti še blizu velikih cest, Tržaške in Dunajske. Dokazano je, da so na Novem trgu živeli pravi meščani, trgovci in obrtniki, ne le plemiči. Mnogo nam pove že samo staro ime sedanje Križevniške ulice: imenovali so jo Ribiška ulica. Tam so torej nekdaj živeli ribiči. Znano je tudi, da je Židovska ulica zelo stara in da so tam že zdavnaj živeli židovski trgovci. Židi so se sicer naselili tam, ker se v samem mestu nismo smeli, toda, če bi ne bilo ugodnih pogojev za trgovino, bi tam nedvomno ne utanovili svoje četrti. Kaj pomeni ime Salendrova ulica, še ni pojasnjeno, zato se na njo ne moremo sklicevati. Vsekakor so se pa plemiči naselili na Novem trgu tudi precej zgodaj, vendar najbrž na periferiji okraja, v Gosposki ulici. Središče Novega trga so pa v začetku zavzemali trgovci in obrtniki.

Pravi plemiški okraj

Novi trg je pa postal pravi plemiški okraj šele pozneje, ko so plemiči res začeli prevladovati v njem. To se je zgodilo šele, ko se je ljubljansko trgovsko središče premaknilo na desni breg Ljubljanice, na Mestni trg. Novi trg je starejši od Mestnega trga. Mestni trg je bil obzidan mnogo pozneje, medtem ko je prej obzidje segalo na severni strani le nekje do sedanje Tranče. Vendar so se nekateri starejši zgodovinarji motili o času nastanka Mestnega trga in so mislili, da je bil ta, tretji mestni del, mnogo mlajši. Da Novi trg v začetku ni bil plemiški, sodijo tudi po njegovem središču, ki se zdaj imenuje Novi trg. V tem, da je v središču pravilen štirikotni trg, vidijo premišljeno ureditev. Trg je bil nedvomno določen za trgovino. Nekateri sicer mislijo, da je bil trg potreben za prirejanje viteških iger, a povsem zanesljivo je, da je bil v resnici tržišče, o čemer govore številne listine. Trg je ob glavni vzdolžni prometni žili, Gosposki ulici. Spodaj vidimo prav tako pomembno, ravno prometno žilo: Židovska ulica—Breg.

Posebnost Novega trga

Strokovnjaki nas opozarjajo, da Novi trg po svojem vnanjem obrisu kot naselje zelo preseneča v primeri z drugimi srednjeveškimi trgi in mesti, ker je nenavadno oglat. V tem pa spoznamo, da je bil obkraj naslonjen na staro obzidje Emone. Vzhodno emonsko obzidje mu je dalo obliko. Znano je, da je bilo obzidje Novega trga sezidano na temeljih emonskega obzidja. Še pred leti smo ostanek starinskega zidu v Vegovi ulici imenovali emonski zid. Kot spomin nanj nam je ostala pred vseučiliško knjižnico terasa. Obris Novega trga je torej posebnost v primeri s srednjeveškimi trgi. Ni pa posebnost sredi naselja pravokotni trg, saj so takšna središča trgovine imeli vsi ustanovljeni srednjeveški trgi ali mesta.

Značilnost Mestnega trga

Mestni trg, tretji del Ljubljane, se precej razlikuje od Novega trga. Novi trg se zdi lepo zaključen okraj, uravnovešen in z močno poudarjenim središčem, Mestni trg je pa značilno obcestno naselje, a izredno dobro zavarovano s strmim ozadjem Gradu in na drugi strani z Ljubljanico. Mestni trg se zdi mnogo bolj zaščiten kakor Novi trg. Tudi o Mestnem trgu trdijo, da je bil ustanovljen po načrtu. Prostor je bil izbran za trg. Za ta namen je dobro ustrezal, ker je med Ljubljanico vendar dovolj prostora za tržno življenje, ter je bilo mogoče sezidati tudi na grajski strani hiše. Verjetno je torej, da je ustanovitelj najprej izbral prostor za naselitev in šele potem povabil trgovce in meščane, naj se naselijo. Seveda pa ne smejo pozabiti, da se je ta prostor ponujal sam po sebi, saj je povsem naravno nadaljevanje Starega trga ob vznožju Gradu in vzdolž Ljubljanice. Kam drugam bi se pa naj tudi mesto širilo, ko je bil razvit tudi že Novi trg? Na jug, na močvirna tla se ni moglo širiti in ostala je le še edina prosta pot na sever. Lega za razvoj srednjeveškega mesta je bila tam vprav idealna. Novejši raziskovalci stare Ljubljane ugovarjajo, da bi se Mestni trg razvijal postopno sam od sebe, brez načrta, češ, da bi tedaj ne nastal v središču tako lep prostor, kjer se je razvilo tržno življenje. To se pravi, Mestni trg in ulica Pred škofijo bi se ne širila proti mestni hiši. V središče je držala Špitalska ulica (sedanja Stritarjeva) naravnost od mostu in mestnih vrat. Ta ulica je pa bila pomembna prometna zveza, ki je vezala mesto z veliko cesto: Tržaška—Dunajska. V vsem tem torej vidijo premišljen načrt. Mestni trg s Pred škofijo je osrednja cesta, vse druge ulice — razen Špitalska — so stranske in ne morejo služiti živahnejšemu prometu. Pomembna je pa še Študentovska ulica, kar ni nič čudnega, saj je bila zveza mesta z grajsko trdnjavo.

Kje se začenja Mestni trg?

Navidez se morda zdi, da je povsem jasno, kje se konča najstarejši mestni del in začenja Mestni trg, v resnici pa ni tako lahko povedati, kako daleč je segal Stari trg na sever. Še vedno ne vedo, ali je bil prvotno čevljarski most v obzidanem mestnem delu ali zunaj mesta. Nobenega dvoma ni, da so bila severna mestna vrata pri gornjem, zdaj čevljarskem mostu. Toda nekateri se ozirajo tudi na Valvasorjevo sliko, ki kaže, da se je mestno obzidje raztezalo po grajskem pobočju južneje od Tranče. Potemtakem bi bila Tranča in most zunaj obzidja. Toda Valvasorjeve slike niso povsem točne, kar je bilo že nekajkrat ugotovljeno. Ne zdi se verjetno, da bi tako pomemben most, ki je vezal mestna okraja, ne bil v obzidanem delu mesta.

O starosti posameznih mestnih okrajev bomo navedli še prihodnjič nekaj podatkov.

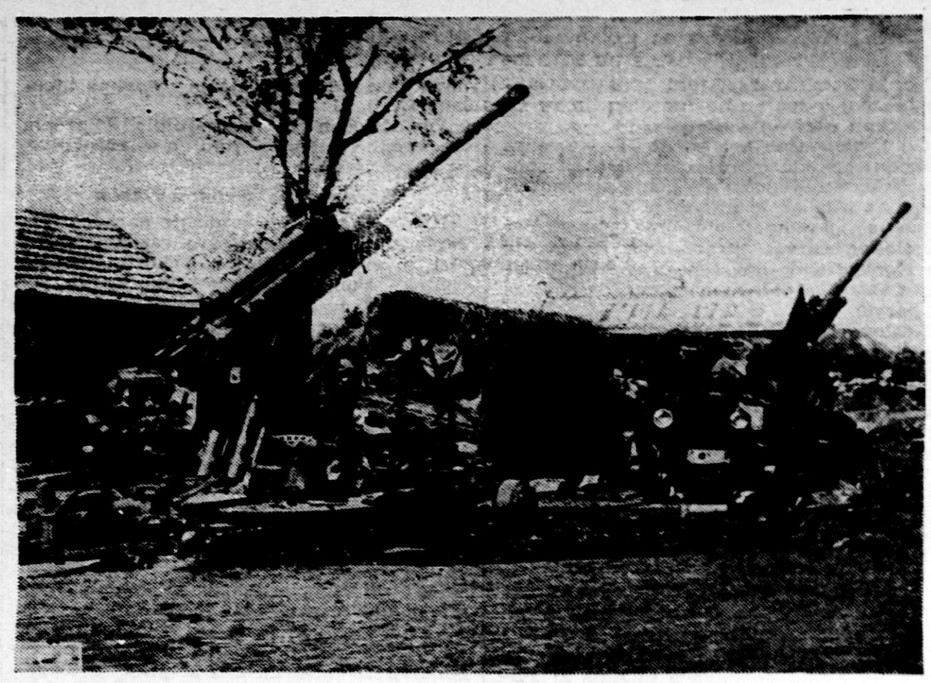

Vzhodna fronta: Sovjetski protiletalski topovi na motornih vozilih, ki jih je napol uničila italijanska aviacija

Gobarjem za letos v slovo

Če ne bo mraza, bomo lahko še ves ta mesec nabirali užitne gobe

Ljubljana, 7. novembra

S tem pa še ni rečeno, da letos ne bomo več nabirali gob, saj imamo celo še sredi zime nekatere vrste užitnih gob, n. pr. **grudnovka** ali **bukovka** (pleurotus ostreatus), **hrastovka** ali **hrastov školjkar** (polyporus frondosus), **zimska štorovka** — prav za prav repinka ali koreničnica — (collybia velutipes).

Zaradi izrednih razmer in skrbi za preživljanje je nastalo letos v Ljubljani nenavadno zanimanje za gobe. Pristopni gozdovi in tudi travniki ob Večni poti in na Golovcu so bili dan na dan polni gobarjev, ki so prišli vsaj do skromnega plena. Marsikdo obžaluje, da se ni v dolgi zimi bolj seznanil z gobami na podlagi dobrih knjig s slikami. Mnogi gobarji so zamudili poletno gobjo sezono (julij do septembra), ko je bilo v gozdovih izredno mnogo okusnih **golobic** (russula), n. pr. **zelenkasta golobica** (r. virescans), **modrikasta golobica** ali **plavka** (r. cyanonantha), **usnata**, t. j. usnatobarvna lističarka (r. alutacea) i. dr. Poznojesenske golobice večinoma niso okusne, ozir. so nekatere celo strupene, n. pr. **žareča** ali **pekoča golobica** (r. drimea), **črešnjeva golobica** (r. lepida), ki je užitna le v kis vložena. Dobra jesenska golobica je **zlatica** (r. aurata), o kateri trdijo nekateri goboslovci, da ni užitna, a pisec teh vrstic jih je vsako jesen nabiral in užival na razne načine pripravljene z rodbino vred in vsem so bile prav okusne. V ljubljanski okolici je zlatica zelo redka, dočim jih je v novomeški okolici nekatera leta množinsko.

Edino pri golobicah, ki jih je okrog 80 vrst, je okus merodajen. Ako prežvečimo košček surove gobe in je sladkega okusa, je dobra vrsta; ako pa je okus pekoč in grenak, imamo neužitno ozir. strupeno vrsto. Seveda je treba skupino golobic zanesljivo poznati, ker pri drugih skupinah gob ni okus odločilen.

Dokler ostane jesen mila in brez snega, bomo mogli še ves mesec nabirati užitne gobe, med njimi še tudi zapoznele vrste prvih jesenskih vrst. Do letos so le redki gobarji poznali in nabirali **žlahtne sirovke** (lactarius deliciosus), toda letos jih vse zasleduje. Res je ta okusna mlečnica prava delikatesa, osobito v kis vložena. Paziti pa je treba, če ima **oranžnorumeno mleko**, ker podobna sorodnica, t. j. **kosmata sirovka** (l. torminosa) z belim mlekom ni užitna.

Še se dobe posamezne zapoznele gobe iz skupin zgodnjejesenskih, kakor razni gobani cevasti in luknjičasti (boletus, polyporus), n. pr. **žlahtni goban**, globanja, jur (boletus edulis), **turek** ali **kozak** (b. rufus), **brezov goban** ali **ded** (b. scaber), **maslenka** (b. luteus), **kravjača** — ne kravjek (b. bovinus), **pesnati goban** ali peščenka (b. variegatus). Zadnji dve gobi sta sicer manjvredni, vendar porabni, toda le mlade kravjače imajo najboljši okus, ako jih uživamo surove.

Važno vlogo igra letos — menda prvič — prav dobra lističarka **cigan** ali **slanar** (pholiota caperata, rozites caperata). Spada torej k štorovkam. Okoliške kmečke nabiralke prinašajo to okusno gobo na trg pod napačnim imenom »šampinjona«, kakor so tudi kravjače samovoljno prekrstile v — maslenke. Maslenke in **kukmaki** ali šampinjoni poljski, travniški in gozdni (psaliota campestris, arverosis, silvatica) imajo tako značilne znake, da jih ni mogoče zamenjati z drugimi gobami. Kukmaki imajo lističe rožnate ali mesne barve v mladosti, na starost pa čokoladne barve. Toda ne bilo bi še zlo, ako so krstili cigana za šampinjon, **bolj opasno je, ker nabirajo med cigane močno strupeno entoloma lividum**, kar bi se slovensko reklo **usločenka** umazano rumena. Ta goba je v prvi mladosti površno podobna ciganu, a je hudo strupena! Cigan je vedno po vrhu kakor s slano orošen (odtod drugo ime), na kocenu pa ima kožnat obroček (manžeta). Usločenka teh znakov nima, pač pa ima vedno izrazito

Sedaj se je pričela doba poznojesenskih gob, v prvi vrsti **kolobarnic** (tricholoma), ker rasejo v krogih ali polkrogih; **ježevk** (hydnum), **štorovk** (armillaria, pholiota, hypholoma) in **betov** ali **kijev** (clavaria).

Kolobarnic je okrog 80 vrst, med njimi je več neužitnih, ozir. tudi strupenih. **Nabirajte le tiste vrste, ki jih zanesljivo poznate!** Celo o splošno poznani **črnosivi kolobarnici ali mraznici**, ki jo v Ljubljani poznajo pod imenom **»sivka«** je pred leti pisal znani nemški goboslovec v glasilu za goboznanstvo, da ima več podobnih podvrstnic, ki niso užitne, ozir. so celo strupene. Glede te trditve pa si inozemski goboslovci niso edini. Saj je nekako istočasno drugi nemški mykolog v istem glasilu trdil o največji in najtrdnejši kolobarnici, ki je tudi pri nas precej zrasla pod imenom **čebular** (trich. colossus), da je strupena. Resnica pa je, da so čebularji užitni in posebno pripravni za vlaganje v kis. Res pa je, da so trdi in težko prebavljivi, zato nepriporočljivi za večerjo v večji množini. V mladosti je čebularju precej podoben **cesarski lijakar** (Clitocybe imperialis), le da ima nerazvit izredno debel koren in majhno kapico. Rase za Šišenskim hribom na severni strani in je dobra goba. Črnosivi kolobarnici ali sivki je precej podobna **miška** (tr. terreum), ki je bledosiva in zaostaja za prvo glede dobrote. Nadalje so znane še sledeče jesenske kolobarnice: **zelenkastorumena kolobarnica** (tr. equestre), ki pa se ne sme zamenjati z neužitno **žvepleno kolobarnico** (tr. sulfureum); nadalje **klobčičasta kolobarnica** ali **zajčki** (tr. conglobatum), **medena kol.** (tr. russula), **rdečkasta kol.** (tr. rutilans), ki rase navadno na trhlih štorih in ni posebno okusna. Prav dobra in izdatna, a pri nas dosedaj le malo znana je **vijolična** kolobarnica (tr. irinum). Ime ima po zdravilni vijolici zaradi podobnega vonja. Botanikom je znana že nad 100 let kot dobra goba. Mykolog Michael trdi, da je boljša kot šampinjon. Zaradi izrazite arome se naj prekuha. Rase množinsko (v polkrogih) po parkih in pokošenih travnikih, kraj gozdov, toda neuki in brezsrčni gobarji jih razbijajo in pohodijo. — **Vijoličasta kolobarnica** (tr. personatum, bicolor) — ime ima po barvi — je posebno pripravna za vlaganje v kis. Užitna je tudi **luskinasta kol.** (tr. imbricatum), dočim **kosmata** ali **tigrasta** kol. (tr. vaccinum) ni užitna.

Izmed **štorovk** je najbolj znana in **cenjena sivorumena štorovka**, tudi jarsi in kromčki imenovana (armillaria mellea); manj znana, a tudi okusna je **navadna štorovka** (pholiota mutabilis), še boljša je **zimska štorovka** (collybia velutipes), ki pa spada v kategorijo repink ali koreničnic. Da je **žveploglavka** (hypholoma fasciculare) neužitna, je splošno znano, manj znano pa je, da je njena sovrstnica **opečna žveploglavka** (hypholoma sublateritium) v kisu dobra solata.

Ježevke so pri nas tri: **rumeni** ali **zemljasti ježek** (hydnum repandum), **rjavi ježek** ali **srna** (tr. imbricatum) in **žolčasti ježek** (h. amarescens). Prvi dve sta užitni, posebno mlade (bodice pod klobukom odstraniti!), zadnji pa ni užiten, ker močno greni. Razlikuje se od užitnega, ker je svetlejše, nekoliko rdečkaste barve in ima drobne, na klobuk pritisnjene luskine.

Bet ali **kij** (clavaria) rase ponekod na Dolenjskem (že nad Šmarjem na Magdalenskem hribu) množinsko i. s. **veliki bet** (cl. pistillaris) in **mali bet** ali **ježički** (cl. ligula) oba sta užitna, tudi za sušiti.

Množinsko rasejo sedaj še tudi **trobente** (craterellus) i. s. **mrtvaška rumena tr.** (crat. lutescens). Obe vrsti sta prav dobri, toda tostran meje redki.

Ko nastopi zima, naj bi se gobarji, ki še niso dobro izvežbani, posvetili proučevanju gob za prih. pomlad. Brez knjige z dobrimi slikami pa študij ni mogoč. Slovenska knjiga o gobah velja le L 7.60. Nemške knjige so pri nas skoraj vse pošle.

A. B. st.

Muzej pajčevin

Francoski markiz Ecergeaux je strasten zbiralec pajčevin, ki jih ima zbranih mnogo vrst v lastnem muzeju. Človek bi mislil, da tak muzej ni nič posebnega, saj zadostuje imeti primeren prostor kamor spravlja pajčevine, ali zbirka markiza nima z zaprašeno pajčevino v neizrabljenih prostorih nič skupnega. Navdušenje za lepoto in raznolikost pajčevine je vodila francoskega markiza po svetu. Večkrat je bil v tropičnih deželah. Prepotoval je Brazilijo in Argentino in s svojih potovanj je prinesel mnogo najrazličnejših pajčevin. Zbiranje pajčevin ni bilo vedno tako enostavno, kakor bi človek mislil. Že njen prevoz je združen z velikimi težkočami, ker je treba paziti, da se ne zamaže ali raztrga. Poleg tega je v tropičnih deželah cela vrsta nevarnih strupenih pajkov, ki se srdito branijo, če jim hoče človek raztrgati mreže. Več sto lepo spredenih pajčevin, ki so jih predli pajki po vsem svetu ima ta francoski čudak zbranih v svojem muzeju, na katerega je zelo ponosen.

80-letnica karbida

Friedrich Wöhler, ki je umrl približno pred 60 leti v Göttingenu, je bil eden največjih nemških kemikov. On je med drugim odkril kemično temeljno snov aluminij in njemu se mora človeštvo zahvaliti tudi za karbid. To odkritje se mu je posrečilo leta 1862. Karbid pozna človeštvo šele 80 let. Zdaj je splošno znan in ni še dolgo tega, ko so ga rabili tudi vsi kolesarji za svetilke. Tudi kovinarji dobro poznajo karbid, saj se uporablja mešan s kisikom pri avtogenem varenju in rezanju. Velike količine karbida se rabijo tudi za izdelovanje apnenega dušika. Karbid igra važno vlogo tudi v umetnih gnojilih. V zadnjem času je pa karbid znan tudi kot glavna sirovina pri izdelovanju sintetičnega gumija.

Kaj je pravzaprav karbid? Karbid nastane s spojitvijo apna in premoga v takozvanih karbidnih pečeh, ki se segrejejo električnim potom do 3000 stopinj. Namesto naravnega premoga se uporablja zdaj večinoma koks. Moderna karbidna peč da dnevno do 50 ton kalcijevega karbida. Kilogram karbida pa da 200 do 250 litrov acetilenovega plina. Acetilen je izhodna snov za razne kemične spojine.

Madžarska izvaža tobak

Madžarska si na vso moč prizadeva pridelati čim več tobaka, da bi ji ga ne bilo treba uvažati, temveč da bi ga lahko še sama izvažala. Da bi ne bilo treba uvažati boljših vrst tobaka, so začeli na Madžarskem že pred leti poskusno saditi boljši tobak. Poskus se je obnesel in zdaj Madžarska ne samo da krije domačo potrebo, temveč lahko boljši tobak tudi izvaža. Leta 1938 je imela z virginskim tobakom zasejanega 380 oralov polja, letos pa že dvakrat toliko. Znatno več kakor boljšega pa pridela Madžarska slabšega tobaka. Do 80% pridelka slabšega tobaka odpade na izvoz. Madžarski tobak gre večinoma v Nemčijo, Francijo, Belgijo in Holandsko.

Madžarska ima 14 tobačnih tovarn. V zadnjih petih letih se je proizvodnja cigaretnega tobaka povečala za 30%, cigaret pa za 25%. Proizvodnja cigar se je pa povečala celo za 300%.

Obnovite naročnino!

D. Du Maurier: 140

Prva žena

Roman

Pomislila sem, kako bi lahko šla po kosilu na izprehod, tja proti dolini, in kako bi potem s knjigami in časniki sedela pod divjim kostanjem. Za trenutek sem priprla oči ter se predala solnčni toploti, ki mi je grela obraz in roke.

Maksim me je klical od znotraj. Vrnila sem se, in Frith mi je pomagal obleči plašč. Med tem je prišel še en voz. Bil je Frank.

»Polkovnik Julyan se je dal spremiti prav do mrežnih vrat in vas tam čaka,« je rekel. »Mislil sem, saj ni vredno, da bi se vozil do tod.«

»Da, da,« je dejal Maksim.

»Jaz bom ves dan v pisarni in bom čakal, da mi telefonirate,« je rekel Frank. »Utegnilo bi nanesti, da bi me po razgovoru z Bakerjem potrebovali.«

»Da, utegnilo bi nanesti,« je Frank pritrdil.

»Zdaj je ura devet,« je rekel Frank. »In krasen dan se obeta. Stavim, da boste imeli lep izlet.«

»Da.«

»Upam, da se ne boste prehudo utrudili, gospa de Winter,« je rekel in se obrnil k meni. »Dan bo dolg . . . «

»O, izvrstno se bom počutila,« sem dejala. Pogledala sem Jasperja, ki je stal ob mojem znožju; uhlje je imel pobešene, žalostne oči so mu bile polne očitkov.

»Vzemite ga s seboj v pisarno,« sem rekla Franku. »Tako nesrečen je videti, uboga žival!«

»Da, s seboj ga vzamem.«

»Čas je, da se odpraviva,« je rekel Maksim. »Stari Julyan bo nestrpen. Do skorajšnjega svidenja, Frank«.

Prisedla sem k Maksimu. Frank je zaprl vratca za nama. »Telefonirala bosta, kaj ne?«

»Da, vsekako,« je rekel Maksim.

Ozrla sem se po hiši. Frith je stal vrhu stopnic. Robert pa za njim. Brez vsakega vzroka so se mi oči zalile s solzami. Odtrgala sem se, se sklonila in jela popravljati kovčeg, da ne bi nihče videl, kako mi je. Maksim je pognal stroj, in kmalu sva bila daleč v drevoredu in nisva več videla hiše.

Pri mrežnih vratih sva ustavila, da pozdraviva polkovnika Julyana. Dvomljivo me je pogledal, ko se je spravljal na zadnji sedež. »To bo naporen dan,« je rekel. »Jaz na vašem mestu se ne bi bil odločil za pot. Saj bi ta čas jaz delal družbo vašemu soprogu.«

»Sama sem hotela iti,« sem odgovorila.

Polkovnik ni več vztrajal. »Vsekako bomo imeli lepo vreme,« je rekel in zložno sedel v kot.

»Da,« je pritrdil Maksim.

»Ta Favell je dejal, da ga dobimo ob križempotju. Če ga ne bo, ga za svojo osebo niti ne bi čakal. Tako dobro bomo opravili brez njega. Da bi bil vsaj zaspal, zoprni človek!«

Ko pa smo od daleč zagledali križempotje, sem takoj opazila dolgi obris zelenega voza, in srce mi je upadlo. Tudi jaz sem bila upala, da bo zamudil . . . Zdaj je bil tu, gologlav in s cigareto v ustih je sedel za volanom. Ko nas je zagledal, se je nasmehnil in nam pomahal z roko. Popravila sem se na sedežu in se dobro naslonila za dolgo pot, ki je bila pred menoj. Eno roko sem držala Maksimu na kolenih. Ure so minevale, milje so ostajale za nami. V nekakšni osuplosti sem strmela na cesto pred seboj. Za nama je sedel polkovnik Julyan, ki je vsak čas zadremal; če sem se ozrla, sem videla, kako se mu glava z odprtimi usti maje na blazinah. Zeleni voz nas je spremljal. Časih nas je nekoliko prehitel, časih je ostal za nami. Toda izgubili ga nismo nikoli. Ob eni smo ustavili in obedovali v eni izmed običajnih starih podeželskih gostiln, kakršne najdeš ob glavnih ulicah vseh večjih krajev. Polkovnik Julyan si je vestno privoščil ves jedilnik od juhe in ribe pa do rostbifa in sladkega pudinga; midva z Maksimom sva si naročila mrzle gnjati in skodelico kave.

Pričakovala sem, da bom videla Favella stopiti v obednico in prisesti k naši mizi; toda ko smo odhajali, je stal njegov voz pred majhno kavarno na drugi strani ulice. Očitno nas je bil videl skozi okno, zakaj tri minute po tem, ko smo se odpeljali, nam je bil spet za petami.

Okrog treh smo bili v londonskih predmestjih. Tedaj me je mahoma napadla trudnost; mestni trušč mi je odmeval po možganih kakor vsiljivo brenčanje. Tudi tu je bilo vroče. Ulice so kazale tisto zanikarno in prašno lice, ki je značilno za avgust, in listje je negibno in kakor mrtvo viselo z dreves. Težki, počasni avtobusi so nas srečavali, taksiji so ovirali promet. Slabo vreme, ki smo ga imeli doma, je bilo menda samo krajevno: tu ni bilo videti sledu o dežju. Ženske so hodile okrog v lahkih oblekah, moški so bili gologlavi. Zrak je dišal po makulaturnem papirju, pomorančnih lupinah, človeškem potu in ožgani travi. Bilo mi je, kakor bi obleka in plašč lepela na meni, in nogavice so mi povzročale srbenje v nogah.

»Tu ni bilo dežja,« je ugotovil polkovnik Julyan, ko se je vzravnal in pomolil glavo skozi okence.

»Ne,« je rekel Maksim.

»Pa kaže, da bi bil potreben.«

»Da, da.«

Ulice ljudskih okrajev, kjer je bilo mnogo trgovin, so bile vprav zaparjene. Trudne žene z vozički, v katerih so vekali dojenčki, so postajale pred izložbami; cestni prodajalci so kričali, paglavci so se obešali za vozove. Preveč ljudi je bilo, kar preveč hrupa. Ozračje je bilo razdraženo in brez kisika, pa je utrujalo človeka. Zdelo se mi je, da se ne bomo nikoli prerili skozi London, in ko smo bili vendar že zunaj in smo pustili tudi Hampstead za seboj, mi je še vedno polnil glavo nadležen odmev, kakor brčanje bobnov, in oči so se me skelele.

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani